

Πρόγραμμα Σπουδών Γυμνασίου

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ, ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΠΟ ΤΟ ΤΟΠΙΚΟ ΣΤΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ

Προτεινόμενο Υλικό

για την επεξεργασία των Θεματικών Ενοτήτων

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: Το ζήτημα της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη

Κ ε ί μ ε ν α
για χρήση από τους μαθητές &
πληροφοριακό υλικό

I. Η θρησκεία στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες της Ευρώπης

i. Θρησκευτική ανθρωπογεωγραφία (στατιστικά)

ii. Θρησκευτικές κοινότητες: Δικαιώματα και υποχρεώσεις

i. Θρησκευτική ανθρωπογεωγραφία (στατιστικά)

Η μεγαλύτερη θρησκεία στην Ευρώπη για τουλάχιστον 1.500 χρόνια είναι ο Χριστιανισμός.

Σύμφωνα με δημοσκοπικά στοιχεία του Ευρωβαρόμετρου το 2012, η πιο διαδεδομένη θρησκεία της ΕΕ είναι ο Χριστιανισμός που αποτελεί το 72% του πληθυσμού (48% Καθολικοί, 12% Προτεστάντες, 8% Ορθόδοξοι και 4% άλλα χριστιανικά δόγματα. μορφές χριστιανισμού). Το 16% των πολιτών δηλώνει αγνωστικιστές, το 7% αθεϊστές και το 2% Μουσουλμάνοι, ενώ το υπόλοιπο 3% συγκεντρώνουν άλλες θρησκείες, όπως ο Βουδισμός, ο Ινδουϊσμός, ο Σιχισμός και ο Ιουδαϊσμός.

https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_the_European_Union

https://en.wikipedia.org/wiki/Religion_in_Europe

Σημείωση: Ευρωβαρόμετρο είναι μια σειρά κοινής γνώμης έρευνες που πραγματοποιούνται τακτικά για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το 1973. Οι έρευνες αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα των επίκαιρα θέματα που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ

<https://en.wikipedia.org/wiki/Eurobarometer>

Μια ειδική έρευνα του Ευρωβαρομέτρου το 2010 (η οποία περιλάμβανε και χώρες εκτός Ε.Ε.) δείχνει ...τους μισούς εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης να απαντούν ότι πιστεύουν πως υπάρχει Θεός, ένα 26% να πιστεύει στην ύπαρξη μιας πνευματικής ή φυσικής δύναμης και ένα 20% να μην πιστεύει στην ύπαρξη κάποιου από τα παραπάνω και να καταγράφεται ως άθεος. Είναι ενδεικτικό στην έρευνα το μεγάλο χάσμα μεταξύ των πολιτών της Ε.Ε. ανάλογα με την ιθαγένειά τους, καθώς πίστη στην ύπαρξη Θεού δηλώνει από το 94% των Μαλτέζων και το 92% των Ρουμάνων μέχρι στο ελάχιστο 16% των Τσέχων και το 18% των Σουηδών. Τα υψηλότερα, πάντως, ποσοστά που δηλώνουν πίστη στην ύπαρξη Θεού εντοπίζονται στις Ορθόδοξες χώρες (με τις Ελλάδα και Κύπρο να βρίσκονται στην 5η και την 4η θέση, αντίστοιχα, στη συγκεκριμένη κατάταξη), στις καθολικές χώρες του Νότου και της περιφέρειας (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ιρλανδία) και, βέβαια, στην Πολωνία, που εμφανίζεται ως ο πιο ισχυρός πυρήνας Καθολικών της ηπείρου. Αντίθετα, τα ποσοστά πέφτουν όσο προχωρούμε προς την Κεντρική και τη Βόρεια Ευρώπη, ενώ συνολικά στις 32 χώρες που εξετάζονται μόνο στις 12 εμφανίζεται ένα ποσοστό του πληθυσμού άνω του 50% να δηλώνει ότι πιστεύει στην ύπαρξη Θεού.

Πίνακας 1

ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ ΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΘΕΟΥ

Χώρες	«Πιστεύω ότι υπάρχει Θεός»	«Πιστεύω ότι υπάρχει κάποια πνευματική ή φυσική δύναμη»	«Δεν πιστεύω ότι υπάρχει Θεός, πνευματική ή φυσική δύναμη»
Μάλτα	94%	4%	2%
Τουρκία	94%	1%	1%
Ρουμανία	92%	7%	1%
Κύπρος	88%	8%	3%
Ελλάδα	79%	16%	4%
Πολωνία	79%	14%	5%
Ιταλία	74%	20%	6%
Πορτογαλία	70%	15%	12%
Ιρλανδία	70%	20%	7%
Κροατία	69%	22%	7%
Σλοβακία	63%	23%	13%
Ισπανία	59%	20%	19%
Λιθουανία	47%	37%	12%
Λουξεμβούργο	46%	22%	24%
Ουγγαρία	45%	34%	20%
Αυστρία	44%	38%	12%
Γερμανία	44%	25%	27%
Ελβετία	44%	39%	11%
Λετονία	38%	48%	11%
Βέλγιο	37%	31%	27%
Ην. Βασίλειο	37%	33%	25%
Βουλγαρία	36%	43%	15%
Φινλανδία	33%	42%	22%
Σλοβενία	32%	36%	26%
Ισλανδία	31%	49%	18%
Δανία	28%	47%	24%
Ολλανδία	28%	39%	30%
Γαλλία	27%	27%	40%
Νορβηγία	22%	44%	29%
Εσθονία	18%	50%	29%
Σουηδία	18%	45%	34%
Τσεχία	16%	44%	37%
Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσος όρος	51%	26%	20%

Πίνακας 2

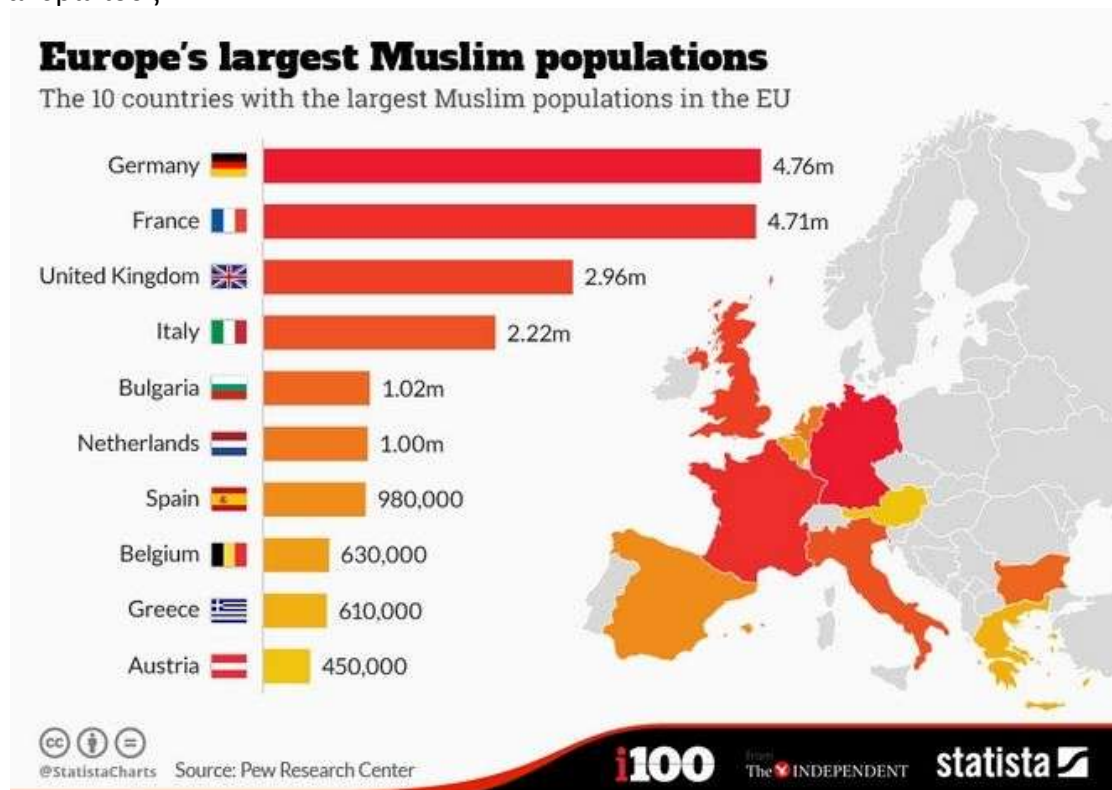
ΘΡΗΣΚΕΙΑ / ΔΟΓΜΑ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Χώρα	Καθολικός	Ορθόδοξος	Προτεστάντης	Άλλο χρ. δόγμα	Μουσουλμάνος	Άθεος	Αγνωστικιστής
Αυστρία	77%	2%	7%	0%	2%	1%	10%
Βέλγιο	58%	1%	2%	4%	5%	7%	20%
Βουλγαρία	1%	82%	1%	1%	11%	1%	2%
Γαλλία	54%	0%	3%	1%	3%	16%	21%
Γερμανία	31%	2%	30%	2%	3%	9%	18%
Δανία	1%	0%	64%	6%	1%	9%	16%
Ελλάδα	1%	96%	0%	0%	0%	2%	1%
Εσθονία	3%	17%	6%	19%	0%	15%	22%
Ην. Βασίλειο	15%	1%	23%	19%	3%	5%	27%
Ιρλανδία	88%	1%	2%	1%	0%	2%	5%
Ισπανία	67%	1%	1%	2%	0%	10%	16%
Ιταλία	90%	0%	1%	1%	0%	2%	4%
Κύπρος	2%	96%	0%	1%	0%	0%	0%
Λετονία	24%	20%	13%	12%	0%	3%	21%
Λιθουανία	84%	3%	1%	2%	0%	2%	6%
Λουξεμβούργο	68%	1%	3%	3%	2%	6%	14%
Μάλτα	95%	0%	1%	0%	1%	1%	2%
Ολλανδία	22%	0%	15%	7%	1%	8%	41%
Ουγγαρία	58%	0%	7%	6%	0%	1%	21%
Πολωνία	91%	1%	0%	0%	0%	2%	3%
Πορτογαλία	88%	1%	1%	3%	0%	2%	5%
Ρουμανία	5%	87%	3%	3%	0%	0%	0%
Σλοβακία	69%	0%	5%	4%	0%	7%	12%
Σλοβενία	64%	3%	0%	1%	3%	16%	9%
Σουηδία	2%	1%	41%	8%	0%	13%	30%
Τσεχία	29%	0%	2%	3%	0%	20%	39%
Φινλανδία	1%	1%	70%	10%	0%	4%	12%
Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσος όρος	48%	8%	12%	4%	2%	7%	16%

Πηγή: Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 393, «Discrimination in the EU in 2012»

Σημ.: Τα ποσοστά μπορεί να μην αθροίζονται στο 100%, καθώς δεν εμφανίζονται στον πίνακα οι θρησκείες με ελάχιστο ποσοστό αναφοράς, όπως και οι απαντήσεις «Άλλο» ή «Δεν γνωρίζω / Δεν απαντώ».

Οι περισσότεροι μουσουλμάνοι εντός Ε.Ε. εντοπίζονται στη Γερμανία. Στην Ελλάδα, βάσει της πιο πρόσφατης απογραφής, ανέρχονται σε 610.000 ανθρώπους.

<http://indy100.independent.co.uk/article/11-maps-and-charts-to-challenge-your-perceptions-of-europe--x1rXiulXAx>
<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/10-grafhmata-poy-tha-allaksoyn-ton-tropo-poy-vlepeis-thn-eyrwph-h-prwtia-ths-elladas.3370117.html>

ii. Θρησκευτικές κοινότητες: Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Ο νόμος 4301/7-10-2014 για την «Οργάνωση της νομικής μορφής των θρησκευτικών κοινοτήτων και των ενώσεών τους στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» έχει στόχο να δημιουργήσει ένα κοινό σύστημα για τη νομική οργάνωση όσων θρησκευτικών κοινοτήτων το επιθυμούν, εκτός από τις τρεις που έχουν ήδη συγκεκριμένο νομικό καθεστώς (Εκκλησία, Ισραηλιτικές Κοινότητες και Μουφτείες). Με τον νόμο, χορηγείται πλήρης αυτοδιοίκηση στο εσωτερικό του θρησκευτικού νομικού προσώπου υπό την προϋπόθεση ότι γίνονται σεβαστοί οι νόμοι και το Σύνταγμα. Ειδικότερα, σήμερα, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου είναι η Ελληνική Εκκλησία και οι Ισραηλιτικές Κοινότητες, για ιστορικούς λόγους. Οι Μουφτείες είναι δημόσιες υπηρεσίες. Όλοι οι υπόλοιποι, δηλαδή η Καθολική Εκκλησία, οι Ορθόδοξοι Αρμένιοι, οι Κόπτες, οι Αιθίοπες Ορθόδοξοι, οι Ασσύριοι, οι Αγγλικανοί και η Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία θα οργανωθούν σε Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου.

<http://www.kathimerini.gr/786409/article/epikairothta/ellada/nomika-proswpa-pleon-oi-8rhskeytikos-koinothtes>

«Μόνο αν μείνουμε ενωμένοι θα μπορέσουμε να νικήσουμε τη ριζοσπαστικοποίηση και τον φονταμενταλισμό. Ο διάλογος μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων έχει καθοριστική σημασία για την υπεράσπιση των αξιών των κοινωνιών μας. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να ενισχύσουν αυτόν τον διάλογο και να μην τον περιορίσουν στο επίπεδο της θρησκευτικών ηγετών και των θεολόγων, αλλά να τον επεκτείνουν στους νέους. Οφείλουμε να επενδύσουμε περισσότερο, όχι μόνο στην οικονομία μας αλλά και στο μέλλον των νέων της Ευρώπης. Χρειαζόμαστε πολιτικές που θα προάγουν βασικές αξίες, όπως η ειρήνη, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, στις μελλοντικές γενιές και κοινωνίες».

Αντόνιο Ταγιάνι, Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

http://ec.europa.eu/greece/news/2015/20150616_synantisi_thriskeytikon_igeton_e_l.htm

Συνθήκη της Λισσαβώνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στη Λισσαβώνα στις 13 Δεκεμβρίου 2007

Άρθρο 16 Γ

1. Η Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη.
2. Η Ένωση σέβεται επίσης το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι φιλοσοφικές και μη ομολογιακές οργανώσεις.
3. Η Ένωση διατηρεί ανοιχτό, διαφανή και τακτικό διάλογο με τις εκκλησίες και τις οργανώσεις αυτές, αναγνωρίζοντας την ιδιαίτερη ταυτότητα και συμβολή τους.»

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL>

...στο Σύνταγμα για την Ευρώπη, γνωστό και ως Σύμβαση της Λισσαβώνας, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται στη δημιουργία ενός ανοιχτού και συνεχούς διαλόγου όχι μόνο με τις εκκλησίες, αλλά και με τις θρησκευτικές κοινότητες. Δεν επιδιώκει σύγκλιση εκκλησιών και θρησκευτικών κοινοτήτων. Επιθυμεί να συμβάλει στην ειρηνική συνύπαρξη και ανάπτυξη, στον ευρωπαϊκό χώρο, όλων των εκκλησιών και των θρησκευτικών και μη κοινοτήτων, προς όφελος όλων των πολιτών χωρίς διάκριση. Τα τελευταία χρόνια πληθαίνουν οι φωνές στην Ευρώπη, για ένα «Ευρωπαϊκό Σύνταγμα των Θρησκειών», πέρα από τις ιστορικές παραδόσεις της κάθε χώρας και πέρα από τις όποιες εθνικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες.

Δρ. Αλτάνας Φίλου-Πατσαντάρα, Η νομική προσωπικότητα των θρησκευτικών κοινοτήτων σε χώρες της Ευρώπης

http://csc.ceceurope.org/fileadmin/filer/csc/Human_Rights/Human_Rights_Library/552_ff.pdf

«Οι υπεύθυνοι μέσα στις θρησκευτικές κοινότητες οφείλουμε να καλλιεργήσουμε μια ειρηνική θεολογία και ανθρωπολογία» και «να στηλιτεύσουμε κάθε μορφή βίας», ανέφερε μεταξύ άλλων ο κ. Αναστάσιος, τονίζοντας πως «κάθε έγκλημα στο

όνομα της θρησκείας είναι έγκλημα κατά της ίδιας της θρησκείας» και «κανείς δεν έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί το λάδι της θρησκείας, για να δυναμώνει τη φωτιά των συγκρούσεων».

(Από την τοποθέτηση του αρχιεπισκόπου Αλβανίας στη Διεθνή Διάσκεψη για τη Μέση Ανατολή <http://www.newsbeast.gr/greece/arthro/1997803/anastasios-themelio-tis-irinis-i-igiis-thriskeftiki-sinidisi>)

Κατάλογος ετερόδοξων και ετερόθρησκων θρησκευτικών κοινοτήτων στην Ελλάδα
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΔΟΞΩΝ

1. (Ευαγγελική) Ανατολική Αποστολική Εκκλησία (Μεθοδιστών)
2. Α΄ Χριστιανική Εκκλησία Ευαγγελιστών Αθηνών
3. Αγγλικανική Εκκλησία
4. Αιθιοπική Ευαγγελική Εκκλησία «Η Χάρη»
5. Αμερικανική Εκκλησία του Αγίου Ανδρέα
6. Αναμορφωμένη Χριστιανική Ορθόδοξη Εκκλησία
7. Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής
8. Αποστολική Εκκλησία της Ανάστασης
9. Αποστολική Εκκλησία του Θεού
10. Αποστολική Εκκλησία του Ιησού Χριστού
11. Αποστολική Εκκλησία του Χριστού
12. Αποστολική Εκκλησία Φιλαδελφείας Ιησού Χριστού
13. Αρμενική Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία
14. Αρμενική Ευαγγελική Εκκλησία
15. ΒΑΙΘΗΛ -Χριστιανική Ρουμανική Εκκλησία
16. Βιβλική Αποστολική Εκκλησία
17. Βιβλική Βαπτιστική Εκκλησία
18. Βιβλική Εκκλησία
19. Γνωστική Ροδοσταυρική Αποστολική Εκκλησία
20. Διεθνής Εκκλησία της Ρεχοβώθ (Rehoboth International Church)
21. Διεθνής Εκκλησία του Χριστού
22. Διεθνής Ελληνική Χριστιανική Εκκλησία
23. Εκκλησία Αναγεννημένων Χριστιανών
24. Εκκλησία Ευαγγελιστών
25. Εκκλησία Όλων των Εθνών Αθήνας – Διακονία Ακοής
26. Εκκλησία Πεντηκοστής του Ευαγγελικού Δόγματος
27. Εκκλησία Σύναξης του Θεού (Πεντηκοστής)
28. Εκκλησία της Αγάπης του Ιησού Χριστού
29. Εκκλησία της Σουηδίας
30. Εκκλησία »Το Ευαγγέλιο του Ζώντος Χριστού – Διεθνής Διακονία«
31. Εκκλησία του Θεού της Πεντηκοστής
32. Εκκλησία του Θεού της Προφητείας
33. Εκκλησία του Θεού της Προφητείας (Πεντηκοστής)
34. Εκκλησία του Θεού του Πλήρους Ευαγγελίου
35. Εκκλησία του Ιησού Χριστού
36. Εκκλησία του Ιησού Χριστού των Αγίων των Τελευταίων Ημερών
37. Εκκλησία του Χριστού

38. Εκκλησία του Χριστού της Πεντηκοστής
39. Εκκλησία Χριστιανικής Πίστεως
40. Εκκλησία Χριστιανών Αδελφών
41. Εκκλησία Χριστιανών Ελλάδος
42. Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία
43. Ελευθέρα Αποστολική Εκκλησία Πεντηκοστής
44. Ελευθέρα Ευαγγελική Εκκλησία
45. Ελληνική Ευαγγελική Εκκλησία
46. Ελληνική Χριστιανική Εκκλησία
47. Ενωμένη Πεντηκοστιανή Εκκλησία της Ελλάδας
48. Ευαγγελική Βαπτιστική Εκκλησία
49. Ευαγγελική Εκκλησία Γερμανόγλωσσων εν Ελλάδι
50. Ευαγγελική Εκκλησία Γερμανόγλωσσων Θεσ/νίκης
51. Ευαγγελική Εκκλησία Ελληνικού Βιβλικού Συνδέσμου
52. Ευαγγελική Εκκλησία Κορίνθου
53. Ευαγγελική Εκκλησία «Νέα Ζωή»
54. Ευαγγελική Εκκλησία Σύναξη του Θεού
55. Καθολική Εκκλησία
56. Κοπτορθόδοξη Εκκλησία της Αιγύπτου
57. Μελετητές της Βίβλου
58. Νεοαποστολική Εκκλησία της Ελλάδος
59. Οικουμενική Συριακή Ορθόδοξη Εκκλησία «΄γιος Γρηγόριος»
60. Ορθόδοξη Αρμενική Εκκλησία
61. Πανελλήνια Ένωση Ορθόδοξων Αρμενίων Ελλάδος «΄γιος Γρηγόριος»
62. Πεντηκοστιανή Εκκλησία «Ο Θεός Είναι Αγάπη»
63. Πεντηκοστιανή Εκκλησία «Ο Θερισμός»
64. Πεντηκοστιανή Ιεραποστολική Εκκλησία του Χριστού (4η Συντέλεια του Κόσμου)
65. Πρώτη του Χριστού Εκκλησία Επιστημών
66. Ρουμανική Εκκλησία του Θεού Κρήτης
67. Χριστιανική Αποστολική Εκκλησία
68. Χριστιανική Αποστολική Εκκλησία Ρουμάνων Αθηνών
69. Χριστιανική Εκκλησία Αντβεντιστών της Έβδομης Ημέρας
70. Χριστιανική Εκκλησία – Φιλαδέλφεια
71. Χριστιανική Εκκλησία Αθηνών
72. Χριστιανική Εκκλησία Ο Θερισμός
73. Χριστιανική Εκκλησία Πεντηκοστής
74. Χριστιανική Ευαγγελική Εκκλησία Καλλιθέας
75. Χριστιανική Ρουμανική Εκκλησία – Η Ελπίδα
76. Χριστιανικό Κέντρο Αθηνών
77. Χριστιανοί Μάρτυρες του Ιεχωβά

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΕΤΕΡΟΘΡΗΣΚΩΝ

1. Βουδιστές
2. Ινδουιστές
3. Ισραηλίτες
4. Μουσουλμάνοι

5. Μπαχάι

http://www.notarius.gr/encyclical/notarial_acts/2384

* * *

II. Η Ευρώπη σήμερα: Τάσεις και στάσεις απέναντι στη θρησκεία

i. Η θρησκευτική πίστη ως ιδιωτική υπόθεση («Ο καθένας μπορεί να πιστεύει ό,τι θέλει»)

ii. Αθεϊσμός και αντιχριστιανισμός

iii. Σχετικοποίηση, εσωτερισμός, φαινόμενα αρχαιολατρίας

iv. Αντισημιτισμός και ισλαμοφοβία

v. Θρησκευτικός φονταμενταλισμός

i. Η θρησκευτική πίστη ως ιδιωτική υπόθεση («Ο καθένας μπορεί να πιστεύει ό,τι θέλει»)

Πρώτο, το κράτος δεν έχει επίσημη θρησκεία, πρέπει να αντιμετωπίζει όλες τις θρησκείες και τις θρησκευτικές κοινότητες, μεγάλες ή μικρές, πλειοψηφικές ή μειοψηφικές, ισότιμα και να διασφαλίζει την απόλαυση των ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών ανεξάρτητα από το θρησκευτικό τους πιστεύω. Δεύτερο, κάθε θρησκευτική κοινότητα είναι υποχρεωμένη να αναγνωρίζει και να σέβεται την ύπαρξη των άλλων θρησκευτικών κοινοτήτων. Επίσης, όλες οι θρησκευτικές κοινότητες μπορούν ελεύθερα να εκφράζουν και διαδίδουν τις θρησκευτικές αντιλήψεις τους... Τρίτο, η θρησκεία είναι «ιδιωτική» ή προσωπική υπόθεση με την έννοια ότι δεν μπορεί να επιβάλλεται από το κράτος. Έτσι, ο πολίτης είναι ελεύθερος να προσδιορίσει τη θρησκευτική του ταυτότητα και να την αλλάξει κατά βούληση ή και να μην έχει θρησκευτική ταυτότητα.

Θρησκεία, επικοινωνία και δημόσιος χώρος

Ιωάννης Σ. Πέτρου, Καθηγητής Α.Π.Θ. Από την Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο με θέμα «Χριστιανισμός - Ορθοδοξία και μέσα ενημέρωσης στον σύγχρονο κόσμο», που διοργανώνει η Διακοινοβουλευτική Συνέλευση Ορθοδοξίας (Δ.Σ.Ο.) στη Θεσσαλονίκη (12-15 Μαΐου 2014)
http://panagiotisandriopoulos.blogspot.gr/2014/05/blog-post_4723.html

Στις δυτικές κοινωνίες, από τα χρόνια του Διαφωτισμού και εντεύθεν, έγινε εκτενής λόγος για τη θέση της θρησκείας και ιδιαίτερα των εκκλησιών στο δημόσιο βίο. Οι ακρότητες των έντονων παρεμβάσεων της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας στο πολιτικό πεδίο, κατά τις οποίες εκδηλώθηκε μια επίμονη απαίτηση συμμετοχής στην κοσμική εξουσία, εμπέδωσαν ένα κοινό αίσθημα ανάγκης περιορισμού της εκκλησιαστικής παρουσίας από τα δημόσια πράγματα. Η θρησκεία θεωρήθηκε πλέον σαν μία εντελώς ιδιωτική υπόθεση, η οποία δεν έχει θέση και λόγο στην κοινωνική ζωή. Σε αυτό συνηγόρησαν και η αποθέωση του ατόμου από την φιλοσοφία, καθώς και η γενικότερη προτεσταντική διδασκαλία.

Νικόλαος Κόιος, Διευθυντής Σύνταξης Πεμπτουσίας, Επίκουρος Καθηγητής
ΑΕΑΘ

<https://www.pemptousia.gr/2015/02/ine-i-thriskia-idiotiki-ipothesi/>

...Στις παραδοσιακές κοινωνίες, η δημόσια σφαίρα ήταν διογκωμένη και κάλυπτε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου. Στη νεώτερη κοινωνία, αναπτύσσεται η ιδιωτική σφαίρα προς την οποία μετακινείται η βαθμιαία και η θρησκεία. Αυτό σημαίνει ότι η θρησκεία γίνεται προσωπική και ιδιωτική υπόθεση και παύει να λειτουργεί υποχρεωτικά και κρατικά... «Ιδιωτική υπόθεση» δεν σημαίνει «ατομική υπόθεση», αλλά ελεύθερη αποδοχή κάποιου πράγματος που δεν επιβάλλεται από το κράτος (ή την κοινότητα). Στο θρησκευτικό πεδίο, ο πολίτης είναι ελεύθερος να θρησκεύει ή να μην θρησκεύει, ή να επιλέγει τη θρησκεία που θέλει. Με αυτήν την έννοια, το ιδιωτικό δεν αντιπαρατίθεται στο συλλογικό, διότι οι ιδιωτικές πρωτοβουλίες μπορούν να πραγματοποιούνται συλλογικά και κατ' επέκταση κοινωνικά. Όταν οι άνθρωποι συναθροίζονται για να λατρεύσουν το Θεό τους λειτουργούν συλλογικά και η θρησκεία έχει πάντα μια κοινωνική διάσταση που μπορεί να εκφραστεί με ποικίλους τρόπους. Εξάλλου, στον ιδιωτικό χώρο ανήκει και η περίφημη κοινωνία πολιτών που μπορεί να δραστηριοποιηθεί προς πάσα κατεύθυνση και με ορατά και επιτυχημένα αποτελέσματα.

Νίκη Παπαγεωργίου, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΣΗ

<http://www.ec-patr.org/youth/papageorgiou.htm>

Κάτω από την επίδραση κοσμικών διανοούμενων της πρώιμης φάσης της νεωτερικότητας (λ.χ. ο J. Lock) η θρησκεία θεωρήθηκε πλέον ότι ανήκει αποκλειστικά στον ιδιωτικό χώρο (τον χώρο εκείνο όπου κυριαρχεί η προσωπική επιλογή και τα ατομικά ή συλλογικά πιστεύω), ενώ ο δημόσιος χώρος ταυτιζόταν ακόμη αποκλειστικά με την κρατική εξουσία, όπου εξακολουθούσε σε ορισμένο βαθμό να διακρίνεται από το στοιχείο της επιβολής και του καταναγκασμού. Έπειτα από συνεχείς αμφιταλαντεύσεις, πσιωγυρίσματα αλλά και βήματα προόδου η (γαλλική, ειδικά) νεωτερικότητα διαμόρφωσε τελικά έναν δημόσιο χώρο (την περίφημη *laïcité*, την ουδετεροθρησκία) ο οποίος στο βαθμό που εγγράφεται στο πλαίσιο διάκρισης ανάμεσα σε ιδιωτικό και δημόσιο, ώφειλε να παραμένει εξάπαντος ουδέτερος απέναντι σε κάθε μορφή θρησκευτικής παράδοσης. Για την *laïcité*, κατεξοχήν ιερός και άβατος τόπος για κάθε μορφής και προέλευσης θρησκεία θεωρήθηκε το σχολείο, και μάλιστα το δημόσιο σχολείο (κατ' αντιδιαστολή προς το καθολικό ιδιωτικό σχολείο). Η διπλή αυτή διάκριση μεταξύ κρατικής και ιδιωτικής σφαίρας δεν έμελλε ωστόσο να αποτελέσει και το τελικό στάδιο της ... της οργάνωσης του κοινωνικού βίου. Η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη με την κυριαρχία της εικόνας, η ανάδυση της κοινωνίας της πληροφορίας και των πολιτών... θα οδηγήσουν στην ανάγκη προσδιορισμού ενός νέου χώρου που διακρίνεται τόσο απο την κρατική σφαίρα όσο και από την ιδιωτική. Παρά τις περι του αντιθέτου επιδιώξεις η *revance* της θρησκείας, η δυναμική επανεμφανισή της, συχνά μάλιστα με βίαιο τρόπο (πρβλ. Ισλάμ) ιδιαίτερα μάλιστα ... στην Ευρώπη και την Αμερική, ανέδειξε την ανεπάρκεια του διπολικού μοντέλου.... Έτσι θα αρχίσει να διαμορφώνεται πλέον ο δημόσιος χώρος, ως ένας χώρος διακριτός τόσο απέναντι στην κρατική εξουσία... όσο και απέναντι στην ιδιωτική σφαίρα ως ένας χώρος δηλαδή όπου διακρίνεται για την πολυεπίπεδη... ουδετερότητά του και για την

δυνατότητα που δίνεται σε κάθε ιδεολογία, θρησκευτική πίστη κλπ. να συμβάλλει ισότιμα με θεωρήσεις οι οποίες προβάλλουν επιμέρους μοντέλα ερμηνείας του κόσμου, στο βαθμό που κάθε μια από αυτές επιδεικνύει σεβασμό έναντι της ελευθερίας του κάθε διαφορετικού.

Από την ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ
ΑΡΙΣΤΕΡΑ" ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 22-23/1/2013

http://imd.gr/site/articles/top/omilies_xeretismoι_mitropolitou/645

...κορυφαίοι εκπρόσωποι της σύγχρονης πολιτικής σκέψης (λ.χ. Χάμπερμας) όχι μόνο δεν απορρίπτουν την παρουσία της θρησκείας στο δημόσιο χώρο αλλά πολύ περισσότερο τη θεωρούν επιβεβλημένη λόγω του φόβου, μήπως η απόσυρση της θρησκείας στην συχνά σκοτεινή ιδιωτική σφαίρα σημάνει ταυτόχρονα κίνδυνο για την κοινωνική συνοχή αλλά και αποκοπή της κοσμικής κοινωνίας από σημαντικές πηγές δημιουργίας νοήματος και ταυτότητας. Το ζητούμενο επομένως σήμερα είναι οι θρησκείες, και ειδικότερα η Εκκλησία μας, να διαμορφώσουν τον αναγκαίο λόγο και την κατάλληλη πρακτική που θα συμβάλει αποφασιστικά στην εδραίωση και προστασία του δημόσιου χώρου, ως του κατεξοχήν τόπου όπου θα μπορεί να κηρυχθεί η ευαγγελική αλήθεια. Στην προκειμένη περίπτωση η γνωστή ευαγγελική φράση «Αποδότε ουν τα Καίσαρος Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ» (Ματ. 22,21) υποδηλώνει με τον καλύτερο τρόπο την υποχρέωση που έχουν οι χριστιανοί και η Εκκλησία να περιφρουρήσουν όχι μόνο την παρουσία τους στον δημόσιο χώρο αλλά και τον ίδιο τον χώρο αυτό... Η παρουσία της Εκκλησίας στον δημόσιο χώρο προϋποθέτει τον απολύτο σεβασμό στους όρους λειτουργίας του χώρου αυτού (δηλ. στην ιδεολογική, θρησκευτική και αξιολογική ουδετερότητα και αλληλοσεβασμό), και μόνο τότε αυτή η παρουσία νομιμοποιείται, όταν εξάπαντος ενσαρκώνει το σταυρικό ήθος του Ιησού Χριστού, ως λόγος μαρτυρίας για την Καινή Κτίση αλλά και λόγος διαμαρτυρίας απέναντι σε κάθε μορφής κακό, αδικία, εξουσιασμό, αλλοτρίωση και εξαχρείωση της μοναδικότητας του ανθρώπινου προσώπου.

Από την ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ" ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 22-23/1/2013

http://imd.gr/site/articles/top/omilies_xeretismoι_mitropolitou/645

...η ενανθρώπιση του ίδιου του Υιού του Θεού στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού αναδεικνύει μια ακόμη θεμελιώδη παράμετρο που καθιστά θεμιτή την παρουσία της χριστιανικής θρησκείας στο δημόσιο χώρο. Ο ίδιος ο Χριστός, ως άνθρωπος δεν απευθύνθηκε στην ιδιωτική σφαίρα της ζωής των ανθρώπων, ούτε σε καμιά περίπτωση αξίωσε να οικειοποιηθεί την συγκαιρινή του κρατική εξουσία για να επιβληθεί, αλλά αντίθετα τόλμησε να μαρτυρήσει δημόσια το μήνυμα του Πατέρα του, να κηρύξει το ευαγγέλιό του, ως μια μεταξύ πολλών σωτηριολογική πρόταση στο πλαίσιο του ελληνορωμαϊκού κόσμου, με τέτοια μάλιστα παρρησία ώστε να υποστεί ο ίδιος την μίση και την καταδίκη της θρησκευτικής εξουσίας με την αρρωγή του κρατικού βραχίονα. Η ίδια η βιοτή του Ιησού Χριστού προβάλλει

επομένως, ως το πλέον κατάλληλο παράδειγμα δημόσιας μαρτυρίας της πίστης με απόλυτο σεβασμό στην διαφορετικότητα και συνύπαρξη των ποικίλων επιμέρους κοσμοθεωρήσεων.

Από την ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ
ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΜΕ ΘΕΜΑ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ" ΘΕΣ)ΝΙΚΗ, 22-23/1/2013
http://imd.gr/site/articles/top/omilies_xeretismoj_mitropolitou/645

Εκατό χρόνια πριν, οι προοδευτικοί υπέρμαχοι της εκκοσμίκευσης πίστευαν ότι η νεωτερικότητα και ο εκσυγχρονισμός θα οδηγούσαν στην περιθωριοποίηση της θρησκείας. Η πίστη θα αποσυρόταν βαθμιαία από τη δημόσια σφαίρα και θα γινόταν αποκλειστικά ιδιωτική υπόθεση. Στον κόσμο του 21ου αιώνα η πρόβλεψη αυτή έχει διαψευστεί θεαματικά. Η οργανωμένη θρησκεία παραμένει μια ισχυρή δύναμη στα περισσότερα μέρη του κόσμου, σε ορισμένα μάλιστα η πολιτική σημασία της έχει αυξηθεί. Στην Ινδία, το Ισραήλ και τις αραβικές χώρες, αλλά και στις Ηνωμένες Πολιτείες -την παραδειγματική, για πολλούς, νεωτερική κοινωνία-, ο πολιτικός ρόλος της θρησκείας είναι παρεμβατικός και καθοριστικός. Ακόμη και στη δυτική Ευρώπη, μια διογκούμενη ισλαμική μειονότητα θέτει υπό αμφισβήτηση τα υπάρχοντα ασαφή όρια μεταξύ πίστης και πολιτικής. Ο κόσμος του διαδικτύου είναι επίσης ο κόσμος του μαχόμενου ισλάμ, της ισραηλινής φονταμενταλιστικής δεξιάς και του ινδουιστικού εθνικισμού. "Τζιχάντ" και "McWorld" πάνε μαζί.

Θρησκεία και Δημοκρατία, David Marquand-Ronald L. Nettle (Επιμέλεια),
μετάφραση: Φώτης Τερζάκης, Αλεξάνδρεια, 2003

ii. Αθεϊσμός και αντιχριστιανισμός

Αθεϊσμός είναι η άρνηση του θεού ως πρώτης αρχής... είναι το αντίθετο κάθε μορφής θρησκείας ή λατρείας του θεού...

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, τόμος 3, σελ.254

Αθεϊσμός είναι η άρνηση της ύπαρξης του θεού, η θεμελιωμένη σε επιστημονική θεωρία και ηθική συμπεριφορά, πέρα από το τυχαίο φαινόμενο άγνοιας της έννοιας του θείου και της έλλειψης θρησκευτικών βιωμάτων.

Ελληνική Εκπαιδευτική Εγκυκλοπαίδεια, Οι Θρησκείες, τόμος 21, σελ.19

Με την ευρεία έννοια, αθεϊσμός είναι η απουσία πίστης στην ύπαρξη των θεοτήτων. Σε γενικές γραμμές, ο αθεϊσμός είναι η απόρριψη της πίστης ότι υπάρχουν οποιεσδήποτε θεότητες. Με τη στενή έννοια, ο αθεϊσμός είναι η θέση ότι δεν υπάρχουν θεότητες.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Atheism>

Ο Βαρώνος Χόλμπαχ, όρισε τον αθεϊστή ως εξής: «ο άνθρωπος που καταστρέφει τα όνειρα και τις χιμαιρικές υπάρξεις, αυτές που είναι επικίνδυνες για το ανθρώπινο γένος, ώστε να μπορεί έτσι να ξαναγυρίσει στη φύση, την εμπειρία και το λόγο».

.«Η θρησκεία είναι ο στεναγμός της καταπιεσμένης πλάσης, η καρδιά ενός άκαρδου κόσμου, καθώς και το πνεύμα απνευματικών συνθηκών... Είναι το όπιο του λαού».

(Καρλ Μαρξ, Από την κριτική της Εγγελιανής φιλοσοφίας του Δικαίου, 1844).

.«Ο Θεός είναι νεκρός. Εμείς οι χριστιανοί τον σκοτώσαμε... Τι είναι αγαθό; Αυτό που ανυψώνει στον άνθρωπο τη δίψα της δύναμης και τον κάνει ισχυρό στη θέληση για να αποκτήσει δική του δύναμη. Τι είναι κακό; Αυτό που προέρχεται από την αδυναμία. Γι' αυτό οι αδύνατοι και οι δυστυχημένοι πρέπει να εξαφανίζονται. Αυτό πρέπει να είναι το πρώτο αξίωμα για την αγάπη του ανθρώπου προς τους ομοίους τον. Μονάχα έτσι ανυψώνεται ο άνθρωπος σε υπεράνθρωπο, που έχει προορισμό να εξαφανίσει όλους τους αδύνατους και μάλιστα χωρίς οίκτο και έλεος» .

(Απόσπασμα από τον «Υπεράνθρωπο» του Νίτσε)

«Πάσχισα, Θεέ μου, να σε αρνηθώ
καθώς το πνεύμα μου βυθιζόταν
μέσα στους κόσμους της άρνησης.
Το μεγάλο μηδέν έβλεπα πάντα σαν τέρμα
σε κάθε πορεία μου και την ψυχή μου
κατέθλιβε το άγχος της μάταιης ώρας.
Μα δεν μπορώ, Θεέ μου,
να κλείσω την πόρτα μου
στην αόρατη παρουσία σου.
Γιατί είναι τόσα πολλά
που μου μιλάνε για Σένα,
όλα αυτά που συνθέτουν
την αρμονία του σύμπαντος».

(Γιάννη Καμαρινάκη, «Δρόμοι της γης», 1966)

«Εμείς, είπε αυτός, ουσιαστικά δε φοβόμαστε και τόσο πολύ όλους αυτούς τους σοσιαλιστές-αναρχικούς, τους άθεους και τους επαναστάτες. Τους παρακολουθούμε και ξέρουμε το καθετί γι' αυτούς. Όμως ανάμεσα σ' αυτούς υπάρχουν και μερικοί, όχι πολλοί, εξαιρετικά ιδιόρρυθμοι άνθρωποι: Αυτοί πιστεύουν σε Θεό, είναι χριστιανοί και ταυτόχρονα είναι και σοσιαλιστές. Αυτούς φοβόμαστε περισσότερο, αυτοί είναι τρομεροί! Ο σοσιαλιστής-χριστιανός είναι φοβερότερος απ' τον σοσιαλιστή-άθεο».

“Άκουσε, Θεέ μου! Ακόμα δεν Σού έχω μιλήσει. Όμως τώρα επιθυμώ να Σού πω: Τι κάνεις; Μού είπαν ότι δεν υπάρχουν, και σαν... βλάκας το πίστεψα. Χθες βράδυ, από το βάθος του κρατήρα μιάς οβίδας είδα τον ουρανό Σου. Έτσι είδα ότι μου είχαν πεί ψέματα. Εάν είχα διαθέσει τον απαιτούμενο χρόνο για να κοιτάξω όσα έφτιαξες, θα είχα διαπιστώσει ότι αυτοί οι άνθρωποι αρνούνται ν’ αντικρύσουν την αλήθεια... Είναι παράξενο ότι μου χρειάστηκε να έλθω σ’ αυτό τον καταχθόνιο τόπο για να βρω τον καιρό να δω το πρόσωπό Σου. Σ’ αγαπώ τρομερά, να τι θέλω να ξέρης. Σε λίγο θα γίνη μια απείσια μάχη. Ποιός ξέρει; Μπορεί να φθάσω στο σπίτι Σου απόψε! Δεν υπήρξαμε σύντροφοι μέχρι τώρα και αναρωτιέμαι, Θεέ μου, αν θα με περιμένεις στην πόρτα. Μπα, να που κλαίω! Εγώ να χύνω δάκρυα; Αχ, να Σε είχα γνωρίσει πιο νωρίς!... Εμπρός, πρέπει να φύγω... Είναι παράξενο, από τη στιγμή κατά την οποία Σε συνάντησα δεν φοβάμαι να πεθάνω... Καλή αντάμωσι... Γειά σου!”».

Αρχιμ. Ιωάννου Κωστώφ, Η Προσευχή – Κομποσχοίνοι: Πομπός ασυρμάτου, εκδ. Αγ. Ιωάννης ο Δαμασκηνός, Αθήνα 2012

Ο Βολταίρος θεωρείται ο πατριάρχης των άθεων. Μια μέρα σ’ ένα τραπέζι, θέλησε ν’ αστειευτεί, όπως κάμνουν πολλοί έξυπνοι, προκειμένου να δείξουν την ψυχική τους κενότητα.

- Πουλώ την θέση μου στην παράδεισο, είπε, για ένα πεντόφραγκο.

Μερικοί ξεκαρδίστηκαν στα γέλια. Ένας όμως, πιστός χριστιανός δεν χάνει καιρό και σε ύφος σοβαρό δίδει την απάντηση.

- Εδώ, κύριε, πουλάει κανείς κάτι που έχει στην κυριότητά του. αν μπορείτε να μας αποδείξετε ότι κατέχετε κάποια θέση στον παράδεισο, εγώ είμαι πρόθυμος να δώσω όλη μου την περιουσία να την αγοράσω.

Ο Βολταίρος βουβάθηκε!

Δυστυχώς, υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, που αστειεύονται για τόσο σοβαρά πράγματα, με τόσο ανοίκειο τρόπο...

"Όταν θέλεις να ξεκουράζεσαι", Α' τόμος, αρχιμ.Θεοφίλου Ζησοπούλου, εκδ.ΟΧΑ "Λυδία"

Σύμφωνα με το Συμβούλιο Καθολικών Επισκοπικών Συνόδων, το αντιχριστιανικό συναίσθημα (Χριστοφοβία ή Χριστιανοφοβία) περιλαμβάνει διακρίσεις και μισαλλοδοξία εναντίον των χριστιανών.

https://en.wikipedia.org/wiki/Anti-Christian_sentiment

Πρόταση ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη χριστιανοφοβία και την προστασία των χριστιανικών λατρευτικών κτηρίων στην Ευρώπη
B8-0229/2016

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,...

Α. λαμβάνοντας υπόψη ότι, το 2015, αυξήθηκαν επικίνδυνα οι πράξεις χριστιανοφοβίας και οι καταστροφές χριστιανικών κτηρίων στην Ευρώπη και στον κόσμο·

Β. λαμβάνοντας υπόψη ότι, σύμφωνα με ορισμένες μελέτες που διεξήχθησαν σε 30 ευρωπαϊκές χώρες, έχουν αναφερθεί σχεδόν 600 περιστατικά μη ανεκτικότητας ή διακρίσεων εις βάρος των χριστιανών στην Ευρώπη·

Γ. λαμβάνοντας υπόψη ότι, στη Γαλλία, οι πράξεις βανδαλισμού θρησκευτικών χώρων έχουν πολλαπλασιαστεί, καθώς οι χώροι που υπέστησαν καταστροφές αυξήθηκαν από 153 το 2008 σε 494 το 2013, ενώ το 84% εξ αυτών ήταν χριστιανικοί χώροι·

1. ενθαρρύνει την Επιτροπή να θέσει σε εφαρμογή όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της για να καταπολεμηθεί η χριστιανοφοβία και η πρόκληση καταστροφών σε χριστιανικά λατρευτικά κτήρια·

2. ενθαρρύνει την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τις τοπικές αρχές να εμβαθύνουν τις συνεργασίες και τα φόρουμ ανταλλαγής για την καταπολέμηση των βεβηλώσεων, μεταξύ των ιδίων, αφενός, και των εκπροσώπων των θρησκειών, των δυνάμεων επιβολής του νόμου και των δικαστικών αρχών, αφετέρου.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B8-2016-0229+0+DOC+XML+V0//EL>

«Πλέον ο χριστιανισμός μάχεται για την επιβίωσή του στην ίδια του την κοιτίδα. Πρόκειται για ιστορικές, “γηγενείς” χριστιανικές κοινότητες, πιστές στην αραβική πολιτισμική παράδοση... οι κόπτες και οι μουσουλμάνοι που ασπάζονται τον χριστιανισμό αντιμετωπίζουν σοβαρές παραβιάσεις των πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Πέφτουν συχνά θύματα αυθαίρετων συλλήψεων και επιθέσεων μισαλλοδοξίας... Αναμφισβήτητα όμως το μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετωπίζει η χριστιανική κοινότητα του Ιράκ, μια από τις παλαιότερες στον κόσμο... Ζοφερή είναι η κατάσταση και στο Ιράν...

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=376909#ixzz1AWQYLV8s>

iii. Σχετικοποίηση, εσωτερισμός, φαινόμενα αρχαιολατρίας

Σχετικοκρατία ή σχετικισμός ή ρελαβιτισμός είναι φιλοσοφική θεωρία κατά την οποία οι γνώσεις και οι αξίες έχουν σχετική και όχι απόλυτη σημασία και προσδιορίζονται πάντα υποκειμενικά σε σχέση προς ένα σύστημα αναφοράς.

Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα, τόμος 56, σελ.215

Επίσης, κατά τον Πρωταγόρα, μέτρο για όλα τα πράγματα είναι ο άνθρωπος, για όσα υπάρχουν ότι υπάρχουν, και για όσα δεν υπάρχουν ότι δεν υπάρχουν· με τον όρο «μέτρο» εννοεί το κριτήριο, με τον όρο «χρήματα» τα πράγματα, ώστε τελικά να υποστηρίζει ότι το κριτήριο για όλα τα πράγματα είναι ο άνθρωπος: για όσα υπάρχουν ότι υπάρχουν, για όσα δεν υπάρχουν ότι δεν υπάρχουν. Κατά συνέπεια δέχεται μόνο ό,τι φαίνεται στον καθένα ατομικά, εισάγοντας έτσι τη σχετικότητα [...]

(Σέξτος ό'Εμπειρικός, Πυρρώνειαι Ὑποτυπώσεις, Ι, 216)

...Και είναι σωστό να κάνεις καλό στους φίλους, αταίριαστο όμως να κάνεις κάτι τέτοιο στους εχθρούς· κι άπρεπο να ξεφεύγεις από τους εχθρούς, καλό όμως να ξεφεύγεις από τους αντιπάλους σου αθλητές στο στάδιο [...] Προχωρώ σε πράγματα

που τα θεωρούν αταίριαστα πολιτείες ολόκληρες και λαοί: λ.χ. για τους Λακεδαιμονίους είναι σωστό να γυμνάζονται οι κοπέλες και να κυκλοφορούν ξεμπράτσωτες και χωρίς χιτώνα, ενώ για τους Έλληνες αυτό είναι ντροπή. Και το θεωρούν σωστό [στη Σπάρτη] να μη μαθαίνουν τα παιδιά μουσική και γράμματα, ενώ για τους Έλληνες είναι ντροπή να μην τα γνωρίζουν όλ' αυτά [...]

(Άνωνυμος, Δισσοί λόγοι, «Περὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ», 7-10, 18-20)

«Εάν η λέξη φιλοσοφία εκληφθεί με την αυστηρή της έννοια ως η έρευνα για γνώση, η παλιά παράδοση ότι αυτός και μόνο αυτός (ο Σωκράτης) εισήγαγε τη φιλοσοφία στην ανθρώπινη ζωή έχει δικαιωθεί. Δηλαδή ο Σωκράτης επιδίωξε να αναγάγει την ηθική και την πολιτική σε αντικείμενο μιας επιστημονικής έρευνας η οποία θα έφερνε στο φως καθολικούς νόμους ή αλήθειες, σε αντίθεση με το σκεπτικισμό και τη σχετικοκρατία, που είχαν αναγάγει τα πάντα σε ζητήματα προσωπικής γνώμης και είχαν αφήσει την ανθρώπινη διάνοια στο έλεος εκείνου που μπορούσε να πείθει με την πιο μελιστάλαχτη γλώσσα. Ακόμη κι ένας Πρωταγόρας δεν θα μπορούσε ν' αποφύγει αυτό το χαρακτηριστικό· ένας Γοργίας ή ένας Πώλος υπερηφανεύονταν κιόλας γι' αυτό.»

[W.K.C. Guthrie, Σωκράτης, Μ.Ι.Ε.Τ.: Αθήνα 1991, σ.149]

"Υπάρχει επίσης μια άλλη φτώχεια, η πνευματική φτώχεια της εποχής που αφορά επίσης σε μεγάλο βαθμό τις χώρες που θεωρούνται οι πιο πλούσιες" πρόσθεσε. "Είναι αυτό που ο προκάτοχός μου, ο αγαπητός και σεβαστός Βενέδικτος Ιστ', αποκαλεί δικτατορία του σχετικισμού η οποία δεν αναγνωρίζει τίποτε ως οριστικό, τοποθετεί το εγώ του καθενός και τις επιθυμίες του ως έσχατο μέτρο και απειλεί τη χαρά ανάμεσα στους ανθρώπους".

Πάπας Φραγκίσκος <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=352516>

Εσωτερισμός

Ο Εσωτερισμός αυτοπαρουσιάζεται σαν μια μυστική γνώση, μη κοινοποιήσιμη στους αμήτους. Αποκτάται με διαδοχικές μυσίες... ξεκινάει με βάσεις παγανιστικές συνδεδεμένες με τις ειδωλολατρικές θρησκείες και εντάσσεται στο ευρύτερο σύστημα του Αποκρυφισμού, με πιο ισχυρή επάνω του την επίδραση του θεοσοφικού κινήματος. Κοινός τόπος όλων των Εσωτεριστικών αμάδων είναι ο θρησκευτικός συγκρητισμός, ο οποίος αρνείται την μοναδική αυθεντία μιας συγκεκριμένης θρησκείας, και καλλιεργεί την πίστη ή ότι όλες οι θρησκείες οδηγούν στην ίδια «Εσώτερη Αλήθεια» ή ότι ο Εσωτερισμός αποτελεί υπέρβαση όλων των θρησκειών. Στη χώρα μας ... εμφανίζεται οπό το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνας. Κατά την ιστορική του διαδρομή δρα με πλήθος ... αμάδων, όπως ο Τεκτονισμός, η Θεοσοφία, η Ανθρωποσοφία, και με εξευρωπαϊσμένες μορφές των ανατολικών θρησκειών και των πρακτικών τους (Γιόγκα, Διαλογισμός, Ρέϊκι, Ρεφλεξολογία, Τάϊ Τσί, ενεργειακές μορφές τύπου Τσί, πολεμικές τέχνες της Ανατολής κ.λ.π.)... Ο Εσωτερισμός είναι ένα πνευματικό κίνημα ανθρωποκεντρικό. Αρνείται τον Θεό ως Πρόσωπο παντοδύναμο, Δημιουργό και Σωτήρα του κόσμου...) Κυρίαρχο δόγμα του Εσωτερισμού είναι άτι Θεός, ουράνια, επίγεια, όλα στον κόσμο

είναι ομοούσια... Βασική τεχνική του Εσωτερισμού είναι ο Διαλογισμός... Σημαντικός δίαυλος για τη διοχέτευση του Εσωτερισμού της «Νέας Εποχής» στη σύγχρονη κοινωνία είναι και ο Νεοπαγανισμός... στον οποίο επιβιώνει δυναμικά ο Πνευματισμός, η ειδωλολατρία και κυρίως η μαγεία, όπως περιγράφεται στα βιβλία του Ερμητικού Corpus... Ο Εσωτερισμός, επίσης, αποτελεί υπόβαθρο της ψυχαναλυτικής σχολής του Κάρλ Γιούνγκ, ο οποίος, ενώ δεν απορρίπτει ποτέ ριζικά και απερίφραστα τον Χριστιανισμό, και μάλιστα ενίοτε τον υπερασπίζεται ως ζωτική παράδοση του δυτικού κόσμου έναντι των ποικίλων ανατολικών δοξασιών και παραδόσεων, ουσιαστικά πρόσκειται στον πνευματισμό...

http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/committees/heresies/diask_porismata_ith.html

Μια ... μεγάλη οικογένεια νέων οργανώσεων συνδέεται οργανικά με το υπόγειο, αλλά ορμητικό, ρεύμα του νεώτερου Εσωτερισμού, που αναβίωσε στην Ευρώπη από το 18ο αιώνα και εξής. Στο υπέδαφός του ριζώνουν αντιλήψεις και πρακτικές όπως η μαγεία, η μαντεία, η αστρολογία, ο πνευματισμός, ο αποκρυφισμός και η θεοσοφία. Ο ευρύτατα διαδεδομένος στη σχετική βιβλιογραφία όρος Νέα Εποχή (New Age) χρησιμοποιείται για να στεγάζει όλη την τεράστια γκάμα των σύγχρονων εκδοχών και ερμηνειών της παράδοσης αυτής, που, ως γνωστόν, έχει μακρά προϊστορία στον Ευρωπαϊκό χώρο... τα ισχυρά ρεύματα αναβίωσης του παγανισμού, του μυστικισμού και του αποκρυφισμού που κυλούσαν υπογείως ήδη από τον 19ο ή κι παλαιότερα (κληροδότημα της ερμητικής παράδοσης που εξέθρεψε τον δυτικό εσωτερισμό καθ' όλη τη διάρκεια του μεσαίωνα και της αναγέννησης), βγήκαν τώρα ορμητικά στην επιφάνεια και τροφοδότησαν με πλήθος θρησκευτικών συστατικών το υπό διαμόρφωση θρησκευτικό υπόστρωμα. Ιδρύθηκαν εκατοντάδες Νέα Θρησκευτικά Κινήματα, αναρίθμητα σεμινάρια άρχισαν να λειτουργούν, κέντρα προώθησης των νέων ιδεών εγκαινιάστηκαν, κοινόβια και ashrams έκαναν την εμφάνισή τους ως αποτέλεσμα της έκρηξης αυτής. Μα πάνω απ' όλα αναπτύχθηκε μια νέα θρησκευτική κουλτούρα και ιδεολογία που άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο ο δυτικός άνθρωπος προσεγγίζει την Ιερότητα.

Δημήτρης Μπεκριδάκης, Νέα Θρησκευτικά Κινήματα και νέα πνευματικότητα: προς αλλαγή θρησκευτικού «παραδείγματος»; Εισαγωγικό σχεδιάσμα με αναφορές στην Ελληνική πραγματικότητα http://e-theologia.blogspot.gr/2011/03/blog-post_17.html

Φαινόμενα αρχαιολατρίας

Το φαινόμενο της νεοειδωλολατρίας στη χώρα μας έχει μια ιδιόζουσα μορφή. Οι Έλληνες νεοπαγανιστές ή δωδεκαθεϊστές ή «εθνικοί» ή «αρχαιολάτρες» όπως αυτοαποκαλούνται, αγωνίζονται να συνδυάσουν εντέχνως τα ποικίλα θρησκευτικά τους μορφώματα, με το αρχαίο - ελληνικό κλέος και πολιτισμό. Φτάνουν στο σημείο να μονοπωλούν και να οικειοποιούνται τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό και να επιχειρούν να αποξενώσουν από αυτόν το σύνολο του Ελληνικού λαού, που δεν ασπάζεται τα θρησκευτικά τους «πιστεύω». Ακόμα και την ιδιότητα του Έλληνα θέλουν να αποστερήσουν από τους μη παγανιστές! Σύμφωνα με επίσημες

ανακοινώσεις τους «γνήσιοι Έλληνες είναι μόνον όσοι ασπάζονται την πατρώα θρησκεία», δηλαδή την αρχαία ειδωλολατρική θρησκεία!

<http://www.ecclesia.gr/greek/holysynod/commitees/ancient/eidola.html>

...η εν Ελλάδι νέα αρχαιολατρία ούτε παράδοση ούτε πρωτότυπη είναι. Κατ' αρχάς διεκδικεί τη συνέχεια της νεοελληνικής ελληνοκεντρικής παράδοσης (Π.Γιαννόπουλος, Α.Σικελιανός κ.ά.), ενώ παράλληλα αποτελεί την ελληνική εκδοχή συγχρόνων διεθνών τάσεων, όπως είναι, για παράδειγμα, η διεθνής νεοπαγανιστική κίνηση «επιστροφής» στις παλαιές εθνικές θρησκευτικές παραδόσεις (των Κελτών, των βορειοευρωπαϊκών λαών, των Ινδιάνων κλπ)...

Βασίλης Ξυδιάς, Οι «Έλληνες» ξανάρχονται στο Περιοδικό «Σύναξη», τ. 69, Ιαν.-Μάρτ. 1999, σ. 5-22

Οι Δρυίδες του 21ου αιώνα τίμησαν το θερινό ηλιοστάσιο

Πάνω από 25 χιλιάδες άνθρωποι επισκέφτηκαν τις προϊστορικές πέτρινες στήλες της Βρετανίας για να τιμήσουν το θερινό ηλιοστάσιο... Οι δρυίδες, που αποτελούν ένα παγανιστικό θρησκευτικό τάγμα που έλκει τις ρίζες του από την Κελτική Βρετανία, πιστεύουν ότι το Στόουνχετζ είναι το επίκεντρο του πνευματισμού εδώ και 2.000 χρόνια...

<http://www.antenna.gr/news/World/article/412008/oi-dryides-toy-21oy-aiona-timisan-to-therino-iliostasio>

Η παλινόρθωση του Θορ, του Οντίν και της Φρέγια

Χίλια χρόνια μετά τον εκχριστιανισμό της Σκανδιναβίας ο νεοπαγανισμός ανθεί Ισλανδοί νεοπαγανιστές θα μπορούν σύντομα να λατρεύουν δημοσίως τον αρχαίο θεό Θορ, τον θεό Οντιν και τη θεά Φρέγια, στον πρώτο σύγχρονο ναό που θα είναι αφιερωμένος στο Πάνθεον των Βίκινγκς. Μια μοντέρνα εκδοχή της ειδωλολατρίας έχει κερδίσει δημοτικότητα σε αυτή τη μικρή νησιωτική χώρα του Βορρά, 1.000 χρόνια μετά τον εκχριστιανισμό της Σκανδιναβίας.

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=676935>

iv. Αντισημιτισμός και ισλαμοφοβία

...ο πρώτος αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Φρανς Τίμερμανς, δήλωσε τα εξής: «Η ευρωπαϊκή κοινωνία διέρχεται μια περίοδο αναστάτωσης και κρίσης που θέτει σε κίνδυνο τις ίδιες τις αξίες πάνω στις οποίες έχει θεμελιωθεί η Ένωσή μας. Τα αποτρόπαια γεγονότα στο Παρίσι και την Κοπεγχάγη στις αρχές της φετινής χρονιάς κατέστησαν σαφή την ανάγκη για επείγουσα δράση. Σε τέτοιους καιρούς κρίσης, τίθεται σε δοκιμασία η ικανότητα της κοινωνίας μας για ανεκτικότητα και κοινωνική ένταξη. Ο αντισημιτισμός και η ισλαμοφοβία, μολονότι διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από άποψη ιστορίας, προέλευσης και αντικτύπου, αποτελούν και τα δύο εκδηλώσεις αυτού του φαινομένου. Η συλλογική μας ευθύνη να συμβιώνουμε με ανεκτικότητα και σεβασμό είναι ιδιαίτερα σημαντική σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία έχουμε ηθική υποχρέωση να προσφέρουμε καταφύγιο σε ανθρώπους διαφορετικών θρησκειών και πολιτισμών, που φτάνουν στις ακτές μας. Η

διαφορετικότητα δεν πρέπει ποτέ να θεωρείται απειλή. Ευθύνη όλων μας είναι να δημιουργήσουμε και να καλλιεργήσουμε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς.»

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5737_el.htm

Αντισλαμισμός: ο νέος αντισημιτισμός;

Βίαιες επιθέσεις κατά μουσουλμάνων, υβριστικά συνθήματα σε τοίχους και προκλητικές πράξεις ενάντιον τζαμιών. Τα αντισλαμικά κρούσματα αυξάνονται στη Γερμανία προκαλώντας ανησυχία... Ο Έλμαρ Μπρέλερ, ψυχολόγος-ερευνητής στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας, εκτιμά επίσης ότι ο αντισλαμισμός βρίσκεται σε άνοδο στη Γερμανία έχοντας προκαταβάλει αρνητικά μεγάλα τμήματα της γερμανικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένης και της μεσαίας τάξης. Ωστόσο για τον ίδιο, ο αντισλαμισμός «δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ο νέος αντισημιτισμός, μιας και κάτι τέτοιο φαίνεται πολύ μακρινό».

<http://www.dw.com/el/%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%B9%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BF-%CE%BD%CE%AD%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82/a-17822513>

Η ισλαμοφοβία προελαύνει

Πώς η επίθεση στο Charlie Hebdo αναζωογόνησε το κίνημα Pegida στην Γερμανία ...Ένας από τους λόγους που η ισλαμοφοβία μπορεί να παρουσιάσει τέτοια έλξη είναι ότι δεν είναι ταμπού, σε αντίθεση με τον αντισημιτισμό ο οποίος έχει πολλά κοινά με την ισλαμοφοβία. Μόλις μια μέρα μετά την επίθεση στο Παρίσι, η μεγαλύτερη συντηρητική εφημερίδα της Γερμανίας, Die Welt, δημοσίευσε ένα ολοσέλιδο δοκίμιο του Ayaan Hirsi Ali, ενός γεννημένου στην Σομαλία πρώην Ολλανδού πολιτικού και δεινού επικριτή του Ισλάμ, ο οποίος υποστήριξε ότι το Ισλάμ είναι εγγενώς βίαιο....

<http://www.foreignaffairs.gr/articles/70145/paul-hockenos/i-islamofobia-proelaynei?page=show>

«Η Θεία Κωμωδία είναι ένα έργο ομοφοβικό, αντισημιτικό και ισλαμοφοβικό»

...Η οργάνωση "Gherush92", που αναπτύσσει προγράμματα εκπαίδευσης στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της καταπολέμησης των φυλετικών ή άλλων διακρίσεων ζητά να αφαιρεθεί η «Θεία Κωμωδία», ένα από τα πλέον εμβληματικά έργα της παγκόσμιας γραμματείας, μια πρόταση που όπως ήταν αναμενόμενο προκάλεσε πολλές αντιδράσεις στην Ιταλία, όπου η «Θεία Κωμωδία» αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της σχολικής ύλης. Η οργάνωση, ωστόσο, επιμένει ότι το έργο του Δάντη βρίθει αντισημιτικών, ισλαμοφοβικών και ομοφοβικών στοιχείων...

<http://www.iefimerida.gr/news/41062/%C2%AB%CE%B7-%CE%B8%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CF%89%CE%BC%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%86%CE%BF%CE%B2%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CE%B1%CE%B9->

iv. Θρησκευτικός φονταμενταλισμός

Με τον όρο φονταμενταλισμός (θεμελιωτισμός) εκφράζονται οι τάσεις εμμονής ή επιστροφής σε άκρως συντηρητικά θρησκευτικά βιώματα του παρελθόντος, τα οποία λειτουργούν ως μέσο αντίστασης σε κάθε ενδεχόμενη αλλαγή ή θρησκευτική μεταρρύθμιση. Ο όρος αυτός, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά την περίοδο μεταξύ των τελών του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ού από τους υποστηρικτές του, με σκοπό να περιγράψει ένα συγκεκριμένο ρεύμα θρησκευτικών απόψεων στο πλαίσιο της σύγκρουσης που είχε ξεσπάσει στις τάξεις της αμερικανικής προτεσταντικής κοινότητας μεταξύ φονταμενταλιστών και νεωτεριστών.

Βασικά χαρακτηριστικά του φονταμενταλισμού είναι η επιστροφή και η τυπολατρική εμμονή στην παράδοση, η δυναμική απαίτηση για κάθαρση και αποκατάσταση καθώς και η πεποίθηση ότι αποτελεί ένα είδος κριτή, χαρακτηριστικά τα οποία οδηγούν τους υποστηρικτές του φονταμενταλισμού στην υιοθέτηση, αρκετά συχνά, βίαιων αντιδράσεων και συμπεριφορών. Διαθέτει κοινωνικά χαρακτηριστικά και αφορά κυρίως τον Χριστιανισμό (από όπου και προέρχεται ως όρος), το Ισλάμ και τον Ιουδαϊσμό

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A6%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82>

Ο φανατισμός ως διαστροφικό ψυχικό φαινόμενο, απειλεί την ψυχή του καθενός... Ριζώνει στο άγχος και στην αλαζονεία. Ο φανατικός έχει συχνά την ψύχωση της συνωμοσίας! Μάλιστα, μια μορφή απελπισμένης αλαζονείας μπορεί να οδηγήσει τον καθένα να πεισθεί ότι είναι ο μόνος που μένει στην αλήθεια, μίαν αλήθεια την οποία απολυτοποιεί, και την οποία κατέχει. Οποιοσδήποτε δεν συμφωνεί μαζί του είναι όργανο δαιμονικών δυνάμεων. Ο φανατικός είναι συχνά ένα ον αβέβαιο, ανήσυχο, αποδιοργανωμένο που ισορροπεί χάρη σε μια αιμομικτική προσκόλληση στη αλήθεια του.... Ορισμένες λέξεις που αγνοεί την πραγματική τους αξία τον κάνουν μανιακό

Olivier Clement, Η αλήθεια ελευθερώσει υμάς, εκδ. Ακρίτας, σελ. 248

... Ο «φονταμενταλισμός» σχετίζεται με έναν τύπο θρησκευτικότητας ιδιαίτερα πολιτικοποιημένο, χαρακτηρίζεται από μισαλλοδοξία και επιθετικότητα σε όσους δεν συμμερίζονται τα πιστεύω του και είναι έτοιμος να επιβάλει την θέλησή του δια της ισχύος, ενώ είναι κυρίως στραμμένος στο παρελθόν και αντιμετωπίζει με εχθρότητα κάθε νεωτερισμό. Είναι εμφανές ότι από την δεκαετία του 1970 και μετά διαπέρασε και τις τρεις κοσμοϊστορικές θρησκείες. Ο χριστιανικός φονταμενταλισμός, για παράδειγμα, συνδέθηκε με την Νέα Δεξιά, πολέμησε φαινόμενα «ηθικής» κατάπτωσης και υιοθέτησε ρατσιστικούς και σεξιστικούς τρόπους δράσης... Είναι εμφανές λοιπόν ότι ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός δεν είναι ένα ειδικά ισλαμικό ή αραβικό φαινόμενο αλλά μια ευρύτερη τάση να αρθρωθούν εκ νέου σήμερα προβλήματα εθνικά, πολιτισμικά και κοινωνικά. ...Ο φονταμενταλισμός είναι ένας καθυστερημένος εθνικισμός: η μονοθεϊστική πίστη

επανεπιστρατεύεται ως ρητορικό όπλο ... και είναι ελάχιστα θρησκεία με την παραδοσιακή έννοια του όρου...

Φώτης Τερζάκης, Ανορθολογισμός, φονταμενταλισμός και θρησκευτική αναβίωση. Τα χρώματα της σκακιέρας, 2013

Ο φονταμενταλισμός είναι γνήσιο παιδί του ολοκληρωτισμού και νόθο τέκνο του ατομικισμού. Κάθε μορφή βίας στο όνομα της αλήθειας (θρησκευτικής, εθνικής, ιδεολογικής) επονομάζεται φονταμενταλισμός και αποτελεί συνώνυμο του φανατισμού είτε εκδηλώνεται ως μαζική δολοφονία όπως στο πρόσφατο αποτρόπαιο συμβάν της Νορβηγίας είτε ως «ιερός πόλεμος» της ισλαμικής τρομοκρατίας, των χριστιανικών σταυροφοριών και του επονεϊδιστου αντισημιτισμού.

Μπέγγζος Μάριος, Ο φονταμενταλισμός του ατομικισμού,
<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=413429>

«Ο φανατισμός, ως ιερότητα που έχει εκτραπεί, είναι το σύμπτωμα ενός κόσμου στον οποίο δεν υπάρχει ο Άλλος, στον οποίο όλοι οφείλουν να υποταγούν στην ίδια θεωρία, στην ίδια κατήχηση. Για τον φανατικό το να υιοθετήσει την τακτική της επιχειρηματολογίας θα σήμαινε ήδη ότι αναγνωρίζει τον πλουραλιστικό χαρακτήρα των κανόνων και επομένως την εγκυρότητα διαφορετικών απόψεων. Η κατοχή της απόλυτης αλήθειας νομιμοποιεί τη δολοφονία και τα λουτρά αίματος... Ο φανατισμός μας αφοπλίζει δύο φορές: με το φόβο και με τη μετάδοση της οργής του... Η απόρριψη του βίαιου σκοταδισμού είναι μια διαρκής νίκη πάνω στους ίδιους τους εαυτούς μας, πάνω στη δειλία μας καθώς και πάνω στη δυνητική αγριότητά μας. Οι φανατικοί μάς στήνουν μια διπλή θανάσιμη παγίδα: να υποκύψουμε ή να γίνουμε όμοιοι με εκείνους. «Όταν πολεμάς ένα τέρας, πρόσεχε να μη γίνεις και συ ο ίδιος τέρας» (Νίτσε).». Θανάσης Γιαλκέτσης, ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, 06/07/2008

<http://spoudasterion.pblogs.gr/tags/paskal-mprikner-gr.html>

«Θεωρώ τον θρησκευτικό φανατισμό ως παρέκκλιση του γνήσιου θρησκευτικού βιώματος. Ο φανατισμός αυτός, που συχνά εξελίσσεται σε μισαλλοδοξία, αναπτύσσεται είτε από σπέρματα θρησκευτικού τύπου είτε από μη θρησκευτικές ρίζες, όπως από παράγοντες πολιτικούς, εθνικιστικούς, που ζητούν να χρησιμοποιήσουν τη θρησκεία για άλλες επιδιώξεις...»

Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος

«Ενθαρρύνουμε όλες τις πλευρές ανεξάρτητα από θρησκευτικές πεποιθήσεις να συνεχίσουν να εργάζονται για την καταλλαγή και τη δίκαιη αναγνώριση των δικαιωμάτων των λαών. Είμαστε πεπεισμένοι ότι δεν είναι τα όπλα αλλά ο διάλογος, η συγχώρηση και η καταλλαγή, τα μόνα δυνατά μέσα για την επίτευξη της ειρήνης»

κοινή δήλωση Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού
Πατριάρχη Βαρθολομαίου στα Ιεροσόλυμα

Καταδικάζει ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος κάθε εκδήλωση βίας στο όνομα της οποιασδήποτε θρησκείας.

Στο απαράγραπτο δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης της θρησκευτικότητας αναφέρθηκε ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος ...«Αποτελεί αυτονόητο και απαράγραπτο δικαίωμα κάθε ανθρώπου να απευθύνεται ελεύθερα στο Θεό του. Να Τον τιμά και να Τον λατρεύει σε χώρους που Του πρόκεινται, χωρίς προσκόμματα», υπογράμμισε ο Αρχιεπίσκοπος. Πρόσθεσε ότι «το ευρύτερο δικαίωμα της θρησκευτικής ελευθερίας είναι δικαίωμα θεμελιώδες σε κάθε ευνομούμενη και δημοκρατική Πολιτεία, όπως η ελληνική, και πρέπει να χαιρεί πάντα αναγνώρισης και απόλυτου σεβασμού, όπως άλλωστε και το Σύνταγμά μας σαφώς επιτάσσει». «Όμως», συνέχισε ο Αρχιεπίσκοπος κ. Ιερώνυμος, «κάθε εκδήλωση βίας στο όνομα της οποιασδήποτε θρησκείας, απ' όπου κι αν προέρχεται, είναι απόλυτα καταδικαστέα, γιατί πρωτίστως προσβάλλει βαθύτατα τον ίδιο τον πυρήνα της θρησκείας. Και μετατρέπει πιστούς ανθρώπους σε αθύρματα πάσης φύσεως φονταμενταλιστών και καιροσκόπων, που ουδόλως σέβονται την ελευθερία του προσώπου. Η ειρηνική συνύπαρξη ανθρώπων με διαφορετικά πιστεύω, στο πλαίσιο πάντα των νόμων της Πολιτείας, αποτελεί άλλωστε βασική προϋπόθεση της κοινωνικής συνοχής και εκφράζει απόλυτα τη μακροίωνα πολιτιστική και πνευματική μας παράδοση», πρόσθεσε.

<http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=270252>

* * *

III. Ο σεβασμός του άλλου στον Χριστιανισμό

i. «Η τελεία αγάπη έξω βάλει τον φόβον» (Α΄ Ιω 4, 18)

ii. Ο διάλογος του Χριστού με τη Σαμαρείτισσα (Ιω 4, 1-42)

iii. Ο σεβασμός και ο διάλογος με τον «άλλον» στον πυρήνα της χριστιανικής διδασκαλίας (Ιουστίνου, Απολογία Β΄ και Φωτίου Ερωταποκρίσεις)

i. «Η τελεία αγάπη έξω βάλει τον φόβον» (Α΄ Ιω 4, 18)

Όποιος αγαπάει δεν φοβάται. Η τέλεια αγάπη διώχνει το φόβο. Γιατί ο φόβος σχετίζεται με την τιμωρία κι όποιος φοβάται την τιμωρία, δείχνει πως δεν έχει φτάσει στην τέλεια αγάπη.

Α΄ Ιω 4, 18

ii. Ο διάλογος του Χριστού με τη Σαμαρείτισσα

Όταν λοιπόν έμαθε ο Κύριος ότι οι Φαρισαίοι πληροφορήθηκαν πως ο Ιησούς αποκτά περισσότερους οπαδούς από τον Ιωάννη και τους βαφτίζει –αν και ο ίδιος ο Ιησούς δε βάφτιζε αλλά οι μαθητές του– άφησε την Ιουδαία κι έφυγε πάλι για τη Γαλιλαία. Έπρεπε όμως να περάσει από τη Σαμάρεια. Έφτασε έτσι σε μια πόλη της Σαμάρειας που λεγόταν Συχάρ, κοντά στο χωράφι που είχε δώσει ο Ιακώβ στο γιο του τον Ιωσήφ. Εκεί βρισκόταν το πηγάδι του Ιακώβ. Ο Ιησούς, κουρασμένος από την πεζοπορία, κάθισε κοντά στο πηγάδι· ήταν γύρω στο μεσημέρι. Οι μαθητές του είχαν πάει στην πόλη ν' αγοράσουν τρόφιμα. Έρχεται τότε μια γυναίκα από τη Σαμάρεια να βγάλει νερό. Ο Ιησούς της λέει: «Δώσ' μου να πιω». Η γυναίκα τού απάντησε: «Εσύ είσαι Ιουδαίος κι εγώ Σαμαρείτισσα. Πώς μπορείς να ζητάς να σου

δώσω νερό να πεις;» – οι Ιουδαίοι αποφεύγουν κάθε επικοινωνία με τους Σαμαρείτες. Ο Ιησούς της απάντησε: «Αν ήξερες τη δωρεά του Θεού και ποιος είναι αυτός που σου λέει “δώσ’ μου να πω”, τότε εσύ θα του ζητούσες τη δωρεά του Θεού, κι εκείνος θα σου έδινε ζωντανό νερό». Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, εσύ δεν έχεις ούτε καν κουβά, και το πηγάδι είναι βαθύ· από πού, λοιπόν, το ‘χεις το τρεχούμενο νερό; Αυτό το πηγάδι μάς το χάρισε ο προπάτοράς μας ο Ιακώβ· ήπια απ’ αυτό ο ίδιος και οι γιοι του και τα ζωντανά του. Μήπως εσύ είσαι ανώτερος απ’ αυτόν;» Ο Ιησούς της απάντησε: «Όποιος πίνει απ’ αυτό το νερό θα διψάσει πάλι· όποιος όμως πει από το νερό που θα του δώσω εγώ δε θα διψάσει ποτέ, αλλά το νερό που θα του δώσω θα γίνει μέσα του μια πηγή που θ’ αναβλύζει νερό ζωής αιώνιας». Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, δώσ’ μου αυτό το νερό για να μη διψάω, κι ούτε να έρχομαι ως εδώ για να το παίρνω». Τότε ο Ιησούς της είπε: «Πήγαινε να φωνάξεις τον άντρα σου κι έλα εδώ». «Δεν έχω άντρα», απάντησε η γυναίκα. Ο Ιησούς της λέει: «Σωστά είπες, “δεν έχω άντρα”· γιατί πέντε άντρες πήρες κι αυτός που μαζί του τώρα ζεις δεν είναι άντρας σου· αυτό που είπες είναι αλήθεια». Του λέει η γυναίκα: «Κύριε, βλέπω ότι εσύ είσαι προφήτης· οι προπάτορές μας λάτρεψαν το Θεό σ’ αυτό το βουνό· εσείς όμως λέτε ότι στα Ιεροσόλυμα βρίσκεται ο τόπος όπου πρέπει κανείς να τον λατρεύει». «Πίστεψέ με, γυναίκα», της λέει τότε ο Ιησούς, «είναι κοντά ο καιρός που δε θα λατρεύετε τον Πατέρα ούτε σ’ αυτό το βουνό ούτε στα Ιεροσόλυμα. Εσείς οι Σαμαρείτες λατρεύετε αυτό που δεν ξέρετε· εμείς όμως λατρεύουμε αυτό που ξέρουμε, γιατί η σωτηρία έρχεται στον κόσμο από τους Ιουδαίους. Είναι όμως κοντά ο καιρός, ήρθε κιόλας, που οι πραγματικοί λατρευτές θα λατρέψουν τον Πατέρα με τη δύναμη του Πνεύματος, που αποκαλύπτει την αλήθεια· γιατί έτσι τους θέλει ο Πατέρας αυτούς που τον λατρεύουν. Ο Θεός είναι πνεύμα. Κι αυτοί που τον λατρεύουν πρέπει να τον λατρεύουν με τη δύναμη του Πνεύματος, που φανερώνει την αλήθεια». Του λέει τότε η γυναίκα: «Ξέρω ότι θα έρθει ο Μεσσίας, δηλαδή ο Χριστός· όταν έρθει εκείνος, θα μας τα εξηγήσει όλα». «Εγώ είμαι», της λέει ο Ιησούς, «εγώ, που σου μιλάω αυτή τη στιγμή». Εκείνη τη στιγμή ήρθαν οι μαθητές του κι απορούσαν που συνομιλούσε με γυναίκα. Βέβαια, κανείς δεν είπε «τι συζητάς;» ή «γιατί μιλάς μαζί της;» Τότε η γυναίκα άφησε τη στάμνα της, πήγε στην πόλη κι άρχισε να λέει στον κόσμο: «Ελάτε να δείτε έναν άνθρωπο που μου είπε όλα όσα έχω κάνει στη ζωή μου· μήπως αυτός είναι ο Μεσσίας;» Βγήκαν, λοιπόν, από την πόλη κι έρχονταν σ’ αυτόν. Στο μεταξύ οι μαθητές τον παρακαλούσαν και έλεγαν: «Διδάσκαλε, φάε κάτι». Αυτός όμως τους είπε: «Εγώ έχω να φάω τροφή που εσείς δεν την ξέρετε». Κι οι μαθητές έλεγαν μεταξύ τους: «Μήπως του ‘φερε κανείς να φάει;» Αλλά ο Ιησούς τους είπε: «Δικιά μου τροφή είναι να εκτελώ το θέλημα εκείνου που με έστειλε, και να φέρω σε πέρας το έργο του. Εσείς συνηθίζετε να λέτε “τέσσερις μήνες ακόμη, κι έφτασε ο θερισμός”. Εγώ σας λέω: σηκώστε τα μάτια σας και κοιτάξτε τα χωράφια. Ασπροκοπούν από τα στάχυα τα ώριμα, έτοιμα κιόλας για το θερισμό. Ο θεριστής αμείβεται για τη δουλειά του και συνάζει καρπό για την αιώνια ζωή, έτσι ώστε μαζί να χαίρονται κι αυτός που σπέρνει κι αυτός που θερίζει. Γιατί εδώ αληθεύει η παροιμία “άλλος είναι που σπέρνει κι άλλος που θερίζει”. Εγώ σας έστειλα να θερίσετε καρπό που γι’ αυτόν εσείς δεν κοπιάσατε· άλλοι μόχθησαν, κι εσείς μπήκατε εκεί να θερίσετε το δικό τους κόπο». Πολλοί από τους Σαμαρείτες εκείνης της πόλης πίστεψαν σ’ αυτόν, εξαιτίας της μαρτυρίας της γυναίκας που έλεγε: «Μου είπε όλα όσα έχω κάνει». Όταν λοιπόν οι Σαμαρείτες ήρθαν κοντά του, τον

παρακαλούσαν να μείνει μαζί τους· κι έμεινε εκεί δύο μέρες. Έτσι, πίστεψαν πολύ περισσότεροι ακούγοντας τα λόγια του κι έλεγαν στη γυναίκα: «Η πίστη μας δε στηρίζεται πια στα δικά σου λόγια· γιατί εμείς οι ίδιοι τον έχουμε τώρα ακούσει και ξέρουμε πως πραγματικά αυτός είναι ο σωτήρας του κόσμου, ο Χριστός».

Ιω 4, 1-42

iii. Ο σεβασμός και ο διάλογος με τον «άλλον» στον πυρήνα της χριστιανικής διδασκαλίας (Ιουστίνου, Απολογία Β΄ και Φωτίου Ερωταποκρίσεις)

* * *

IV. Ο σεβασμός του άλλου στις θρησκείες του κόσμου

i. Ισλάμ: Το Κοράνιο προτρέπει σεβασμό προς τους λαούς της Βίβλου και το ανθρώπινο πρόσωπο

ii. Ινδουισμός και Βουδισμός: Ανοχή απέναντι στις ποικίλες θρησκευτικές εκφράσεις

i. Ισλάμ: Το Κοράνιο προτρέπει σεβασμό προς τους λαούς της Βίβλου και το ανθρώπινο πρόσωπο

Όσοι όμως πίστεψαν, οι οπαδοί της εβραϊκής θρησκείας, οι χριστιανοί και οι Σαβαίοι (αρχαίος αραβικός λαός), όλοι όσοι πίστεψαν στον Θεό και στην ημέρα της Κρίσεως και πράττουν το καλό, θα ανταμειφθούν από τον Κύριό τους • κανέναν φόβο δεν θα έχουν και δεν θα πενθήσουν.

Κεφ.2, 62

Η θρησκεία δεν επιβάλλεται. Ο ίσιος δρόμος ξεχωρίζει αρκετά από τον δρόμο της πλάνης. Όποιος δεν πιστεύει στον Ταγούτ (θεός της αραβικής ειδωλολατρίας) αλλά μόνο στον Θεό, παίρνει στα χέρια του γερό σπαθί που ποτέ δεν θα σπάσει. Ο Κύριος και Θεός μας ακούει και γνωρίζει τα πάντα.

Κεφ.2, 256

Πες τους, Μωάμεθ : «Οπαδοί των Γραφών, ελάτε να ακούσετε μία μόνο λέξη• ας παραμερίσουμε τις μεταξύ μας διαφορές, ας πιστεύουμε μόνο στον Θεό κα ας μην εξομοιώνουμε τους άλλους με Εκείνον και ας μην ψάχνουμε ο καθένας μας άλλον κύριο δίπλα στον Θεό». Αν αρνηθούν, πες τους : «Εσείς είστε μάρτυρες πως είμαστε ομολογητές της πίστης του Θεού».

Κεφ.3, 64

Όλοι οι οπαδοί των Γραφών δεν είναι ίδιοι μεταξύ τους. Κάποιοι από αυτούς έχουν αγνή καρδιά και περνούν ολόκληρες νύχτες διηγούμενοι τα θαύματα του Κυρίου και λατρεύοντάς Τον. Πιστεύουν στον Θεό και στην Έσχατη Μέρα • υποδεικνύουν το καλό και αποτρέπουν το κακό • συναγωνίζονται ο ένας τον άλλον ποιος θα κάνει το καλό, και είναι ενάρετοι.

Σου στείλαμε το Βιβλίο της αλήθειας (το Κοράνιο), το οποίο επικυρώνει τις Γραφές που ήρθαν πριν από αυτό, διατηρώντας την καθαρότητά τους. Δίκαζέ τους όλους σύμφωνα με τις εντολές του Θεού και να ακολουθείς τις αποφάσεις Του, χωρίς να απομακρύνεσαι καθόλου από όσα σου παραγγέλθηκαν. Δώσαμε στον καθένα σας νόμους και κανόνες για την καθοδήγησή σας. Αν ήθελε ο Κύριος, θα σας έκανε ένα ενιαίο έθνος. Θέλησε όμως να δοκιμάσει την πίστη σας ως προς την τήρηση όσων σάς αποκάλυψε. Συναγωνιζόμενοι ο ένας τον άλλον στις αγαθοεργίες σας, μια μέρα θα επιστρέψετε στον Κύριο και θα δώσετε λόγο για τις πράξεις σας.

Κεφ.5,48

Όταν συζητάτε με τους οπαδούς των Γραφών, να το κάνετε με ευγένεια, εκτός κι αν αυτοί είναι διεφθαρμένοι, οπότε θα τους πείτε : «Πιστεύουμε στα Βιβλία που στάλθηκαν σε εμάς, όπως και στις Βίβλους που στάλθηκαν σε εσάς. Ένας είναι ο Θεός και των δυο μας και είμαστε μουσουλμάνοι (υποταγμένοι) Του».

Κεφ.29, 46

Αντιθέτως, αμαρτάνουν όσοι καταπιέζουν τους άλλους και όσοι βιαιοπραγούν αντίθετα με κάθε έννοια δικαιοσύνης. Σε αυτούς επιφυλάσσεται σκληρή τιμωρία. Η σύνεση της ζωής είναι να υπομένει κανείς καρτερικά και να συγχωρεί.

Κεφ.42,42-43

Ο Θεός δεν απαγορεύει τη συμπάθεια και την επιείκεια προς όσους δεν πολέμησαν εναντίον σας για την πίστη και προς όσους δεν σας εκδίωξαν από τα σπίτια σας. Ο Θεός αγαπά τους επιεικείς.

Κεφ.60,8

Ο Κύριος σου θα σου χαρίσει τα αγαθά Του και θα σε ευχαριστήσει. Ήσουν ορφανός και σε περιέθαλψε, ήσουν στην πλάνη και σε καθοδήγησε, ήσουν φτωχός και σε πλούτισε. Μην είσαι, λοιπόν, σκληρός με τα ορφανά, μην διώχνεις τους φτωχούς. Καλύτερα να διηγηθεί τις ευεργεσίες του Κυρίου σου.

Κεφ.93, 5-11

Πες : Άπιστοι, δεν θα λατρέψω ό,τι λατρεύετε, δεν θα λατρέψετε ό,τι λατρεύω, δεν λατρεύω ό,τι λατρεύετε, δεν λατρεύετε ό,τι λατρεύω. Εσείς έχετε τη θρησκεία σας κι εγώ τη δική μου.

Κεφ.109, 1-6

ii. Ινδουισμός και Βουδισμός: Ανοχή απέναντι στις ποικίλες θρησκευτικές εκφράσεις

«Ο Νεχρού Παντίτ, άλλοτε πρωθυπουργός της Ινδίας περιέγραψε τον Ινδουισμό ως εξής : «Ο Ινδουισμός σαν πίστη είναι αόριστος, άμορφος, πολύπλευρος : όλα τα πράγματα σε όλους τους ανθρώπους. Είναι σχεδόν αδύνατο να δώσεις τον ορισμό του ή να πεις με βεβαιότητα αν είναι ή όχι μια θρησκεία με τη συνηθισμένη έννοια

της λέξης. Στη σημερινή του μορφή, όπως και στην παλαιότερη, περικλείει πολλές πεποιθήσεις και λατρευτικές συνήθειες, από τις πιο υψηλές μέχρι τις πιο χαμηλές, που συχνά βρίσκονται σε αντίθεση ή αλληλοσυγκρούονται. Στην πραγματικότητα το πνεύμα του φαίνεται να βρίσκεται μέσα στη φράση : «να ζει κανείς και να αφήνει τους άλλους να ζουν».

Αναστάσιος Γιαννουλάτος, Επίσκοπος Ανδρούσης, Όψεις Ινδουισμού – Βουδισμού, Αθήνα 1988

Η «αχίμσα» (η μη άσκηση βίας) μαζί με τον α-δογματισμό, τον σεβασμό προς την αγελάδα, την αναγνώριση και υποστήριξη του συστήματος των καστών είναι χαρακτηριστικά ινδουιστικά στοιχεία, που είχαν κεντρική θέση στη ζωή του Γκάντι. Σαν συνέπεια στο «δόγμα μη δογματίζειν» ο Γκάντι τόνιζε την ινδουιστική αντίληψη της συνυπάρξεως των θρησκειών και ήταν κατά της ασκήσεως ιεραποστολής.

Αναστάσιος Γιαννουλάτος, Επίσκοπος Ανδρούσης, Όψεις Ινδουισμού – Βουδισμού, Αθήνα 1988

Ο Σ. Ραντακρίσαν (Sarvepalli Radhakrishnan) ... για ένα διάστημα υπήρξε ο πρόεδρος της ινδικής δημοκρατίας. Είναι ο φιλόσοφος απολογητής του Ινδουισμού... Τόνισε ιδιαίτερα τη συμβολή που μπορεί να προσφέρει ο Ινδουισμός στο «πρόβλημα της συγκρούσεως μεταξύ των θρησκειών με το χαρακτηριστικό του στοιχείο της αποδοχής της ενότητας μέσα στην πολλαπλότητα• όχι δηλαδή με την αναζήτηση ενός κοινού πιστεύω, αλλά με την κοινή αναζήτηση του Θεού.

Αναστάσιος Γιαννουλάτος, Επίσκοπος Ανδρούσης, Όψεις Ινδουισμού – Βουδισμού, Αθήνα 1988

Ο Μαχάτμα Γκάντι έγραψε για την πίστη που κήρυττε : θεωρούμαι ινδουιστής γιατί πιστεύω στις Βέδες, στις Ουπανισάδες.... στη μετενψύχωση ... πιστεύω στο σύστημα των τάξεων, στην καθαρά βεδική μορφή του, θεωρώ την προστασία των αγελάδων, σαν θρησκευτικό καθήκον, δεν αντιτίθεμαι στη λατρεία των εικόνων.... δεν πιστεύω στη θεϊκή προέλευση των Βεδών. Εξάλλου η πίστη μου δεν με υποχρεώνει να παραδέχομαι κάθε λέξη ή εδάφιο από αυτές σαν θεόπνευστο.... Ο ινδουισμός δεν είναι μία θρησκεία αποκλειστική. Σ' αυτόν υπάρχει χώρος για τη λατρεία των προφητών όλου του κόσμου... παρέχει την ευχέρεια στον καθένα, να λατρεύει το Θεό, σύμφωνα με τη δική του πίστη και γ' αυτό το λόγο, βρίσκεται σε αγαθές σχέσεις με όλες τις θρησκείες.

H.D.Glasenapp, Οι 5 Μεγάλες θρησκείες του κόσμου

«Η μη βία στην ενεργητική μορφή της, αποτελεί... φιλανθρωπία απέναντι σε οτιδήποτε υπάρχει. Είναι η άδολη Αγάπη. Το διάβασα στην ινδουϊστική Αγία Γραφή, στη Βίβλο και στο Κοράνι. Η μη βία είναι μια τέλεια κατάσταση. Είναι ένας στόχος προς τον οποίο τείνει, αν και εν αγνοία της, ολόκληρη η ανθρωπότητα»

Μαχάτμα Γκάντι

Ο Ασόκα ήταν Ινδός αυτοκράτορας (περίπου 270-232 π.Χ.) της δυναστείας των Μαουρία. Προσηλυτίστηκε στο Βουδισμό και έγινε υπέρμαχος της μη βίας, της ανεξιθρησκίας και της χορτοφαγίας. Παρέμεινε γνωστός κυρίως για τα διατάγματα του που λαξεύτηκαν σε πέτρα κατά τη διάρκεια της βασιλείας του.

Mircea Eliade, Ioan P.Couliano, Λεξικό των Θρησκειών, 1992

7th Major Rock Edict

Ο Αγαπημένος των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης (Ασόκα) επιθυμεί όλες οι θρησκείες να μπορούν να εγκαθίστανται σε όλες τις περιοχές, για όλους όσοι επιθυμούν τον αυτοέλεγχο και τη καθαρότητα της καρδιάς. Αλλά οι άνθρωποι έχουν ποικίλες επιθυμίες και πάθη. Αυτοί μπορεί να εξασκούν είτε όλα όσα απαιτούνται είτε μόνο ένα μέρος από αυτά. Όμως ακόμη και αυτός που ευεργετήθηκε με σπουδαία χαρίσματα, αλλά υστερεί σε αυτοέλεγχο, καθαρότητα της καρδιάς, ευγνωμοσύνη και σταθερή πίστη, θεωρείται ευτελής.

Rock Edict XII

Ο Αγαπημένος όλων των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης (Ασόκα) τιμά τους ασκητές (μοναχούς) και τους ιδρυτές όλων των θρησκειών, και τους τιμά με δώρα και ποικίλες διακρίσεις. Αλλά ο Αγαπημένος των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης δεν εκτιμά τόσο τα δώρα και τις τιμητικές διακρίσεις, όσο εκτιμά την προαγωγή των ηθικών αρχών όλων των θρησκειών. Η προαγωγή των ηθικών αρχών των θρησκειών μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όμως όλοι έχουν ως βάση την αυτοσυγκράτηση του λόγου, που σημαίνει να μην επαινείς τη δική σου θρησκεία και να καταδικάζεις τις θρησκείες των άλλων χωρίς να υπάρχει εύλογη αιτία. Και αν υπάρχει αιτία για κριτική θα πρέπει να γίνεται με ήπιο τρόπο. Αλλά είναι προτιμότερο να τιμάς τις θρησκείες των άλλων για τον ίδιο λόγο. Ενεργώντας με αυτό τον τρόπο η θρησκεία σου ωφελείται, όπως και οι άλλες θρησκείες ενώ ενεργώντας διαφορετικά βλάπτεται και η θρησκεία σου και οι άλλες θρησκείες. Όποιος επαινεί τη δική του θρησκεία, εξαιτίας της υπερβολικής αφοσίωσης στη θρησκεία του και καταδικάζει τις άλλες με τη σκέψη «Επιτρέψτε μου να δοξάσω τη θρησκεία μου» το μόνο που κάνει είναι να βλάπτει τη θρησκεία του. Ως εκ τούτου, η επαφή (μεταξύ των θρησκειών) είναι κάτι καλό. Ο καθένας θα πρέπει να ακούει και να σέβεται τα δόγματα που υποστηρίζει κάθε θρησκεία. Ο Αγαπημένος των Θεών, ο βασιλιάς Πιοδάσης επιθυμεί όλοι να γνωρίσουν τις καλές διδαχές των άλλων θρησκειών.

Όσοι είναι ικανοποιημένοι με τη δική τους θρησκεία θα πρέπει να πουν το εξής : Ο Αγαπημένος των Θεών, βασιλιάς Πιοδάσης, δεν εκτιμά τόσο τα δώρα και τις τιμητικές διακρίσεις όσο εκτιμά ότι θα πρέπει να υπάρξει προαγωγή των ηθικών αρχών όλων των θρησκειών. Και για το σκοπό αυτό πολλοί εργάζονται – Dhamma Mahamatras, Mahamatras, (κρατικοί αξιωματούχοι κάτι σαν Υπουργείο Θρησκευμάτων) υπεύθυνοι για τα καταλύματα των γυναικών, αξιωματούχοι για τις απομακρυσμένες περιοχές και άλλοι τέτοιοι αξιωματούχοι. Και το αποτέλεσμα αυτού είναι ότι αναπτύσσεται η κάθε θρησκεία και το Dhamma (ο όρος Ντάμα προέρχεται από τη σανσκριτική λέξη Ντάρμα, και είναι ο όρος που χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι βουδιστές για το θρησκευτικό σύστημα που ακολουθούν) επίσης φωτίζεται.

Αχίμσα : Βασική αρετή του Βουδισμού, του Τζαϊνισμού (ινδικό θρήσκευμα ασκητικών αρχών) και του Ινδουισμού, η οποία αναφέρεται ... στο «να μη σκοτώνεις». Στις Ουπανισάδες (ιερό βιβλίο του Ινδουισμού) περιγράφεται ως μία από τις πλέον απαραίτητες αρετές που οδηγούν στην πραγματική γνώση... Εκείνοι που σέβονται απόλυτα την Αχίμσα είναι κυρίως οι Βραχμάνοι (ιερείς), οι οποίοι είναι χορτοφάγοι για να μην αφαιρούν από τα ζώα τη ζωή... Την Αχίμσα ως βασική αρετή του λαού του προσπάθησε να επιβάλει ο Μαχάτμα Γκάντι, ο οποίος όρισε την αγελάδα ως κατεξοχήν σύμβολο γενναιοδωρίας της φύσης και συνακόλουθα ως ζώο ιερό.

Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, Οι θρησκείες, τόμος 21, Αθήνα 1992

* * *

VI. Οι θρησκείες στην εκπαίδευση των Ευρωπαίων μαθητών

i. Κοινοί στόχοι του Μαθήματος των Θρησκευτικών στις χώρες της Ευρώπης

ii. Ποικίλα μοντέλα Μαθημάτων

Με τη σχολική μας θρησκευτική εκπαίδευση:

- **Καλλιεργούμε τη θρησκευτική μας αυτοσυνειδησία**
- **Ανοιγόμαστε και κατανοούμε τη θρησκευτική ταυτότητα των άλλων**
- **Εκπαιδευόμαστε στον σεβασμό και στον διάλογο με τον θρησκευτικά και πολιτιστικά «άλλον»**

i. Κοινοί στόχοι του Μαθήματος των Θρησκευτικών στις χώρες της Ευρώπης

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΣΧΟΛΙΟ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗ

Στις αρχές Οκτωβρίου του 2005, η Κοινοβουλευτική Συνδιάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης (47 χώρες) απηύθυνε Σύσταση προς τα κράτη – μέλη της, αναφερόμενη στη σχέση Εκπαίδευσης και Θρησκείας. Στη Σύσταση αυτή, γίνεται λόγος για την ανάγκη εισαγωγής στην εκπαίδευση της διδασκαλίας των θρησκειών. Ακολούθως, προτείνεται το θρησκευτολογικό πρότυπο διδασκαλίας είτε έναντι του ουδετερόθρησκου είτε έναντι του ομολογιακού περιεχομένου του μαθήματος των θρησκευτικών στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα. Η Σύσταση αυτή προέκυψε από τη σχετική εισήγηση του André Schneider, μέλους του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (Γαλλία), και μετά από τις εργασίες και συσκέψεις της Επιτροπής για τον Πολιτισμό, την Επιστήμη και την Εκπαίδευση που είχαν ξεκινήσει ήδη από το 1998. Πρέπει να αναφέρουμε ότι το ιστορικό της υπόθεσης, τα κείμενα των εργασιών της επιτροπής, η εισηγητική έκθεση του A. Schneider καθώς και η τελική Σύσταση (1720/2005) της Κοινοβουλευτικής Συνδιάσκεψης του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι κείμενα αρκούντως πολυσήμαντα και δεν επιδέχονται μιας, μόνον, εκδοχής ή ερμηνείας. Δεν είναι τυχαίο ότι η εισήγηση έγινε από μέλος του γαλλικού κοινοβουλίου, δηλαδή, από βουλευτή μιας χώρας η οποία, μετά από μακρά περίοδο ψυχρής ουδετερότητας έναντι των θρησκειών στο δημόσιο χώρο της

εκπαίδευσης, σήμερα αναζητεί τρόπους ένταξης της διδασκαλίας του θρησκευτικού φαινομένου. Ακόμη γίνεται φανερό ότι ο φόβος από τις διάφορες μισαλλόδοξες φονταμενταλιστικές κινήσεις και τρομοκρατικές ενέργειες, η διαμάχη για την αμφίεση των μουσουλμάνων μαθητριών, η καταπολέμηση της ξενοφοβίας, των στερεοτύπων και της άγνοιας έναντι των θρησκειών και τελικά η παρουσία του ίδιου του Ισλάμ στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, έχουν συμβάλει ουσιαστικά στη διαμόρφωση του σκεπτικού της Σύστασης αυτής. ... Ρητά, πλέον, ομολογείται από την Σύσταση ότι «η θρησκευτική εκπαίδευση μπορεί να έχει ρόλο-κλειδί για την οικοδόμηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας». Επίσης, και αυτό είναι πολύ σημαντικό, η Σύσταση αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις αξίες που προκύπτουν και τροφοδοτούνται από τις τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες της Βίβλου, ενώ παράλληλα τονίζει πως οι αξίες αυτές, πολλές από τις οποίες είναι κοινές και με άλλες θρησκείες, υποστηρίζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης. Σαφέστατα, η Κοινοβουλευτική Συνδιάσκεψη του Συμβουλίου της Ευρώπης προτείνει το θρησκευτιολογικό μοντέλο διδασκαλίας των θρησκειών, για να διασφαλίσει έτσι την αμεροληψία και αντικειμενικότητα στην παρουσίασή τους. Ωστόσο, η ανακάλυψη των διαφόρων θρησκειών και κυρίως των θρησκειών γειτονικών χωρών από τους μαθητές, θα γίνεται παράλληλα με τη γνωριμία της δικής τους θρησκείας. Πέρα από φανατισμούς, «ο σκοπός αυτής της εκπαίδευσης θα πρέπει να κάνει τους μαθητές...να αντιληφθούν ότι καθένας έχει το ίδιο δικαίωμα με όλους να πιστεύει ότι η δική του θρησκεία είναι η “η αληθινή πίστη” και ότι η διαφορετική θρησκεία ή η αθεΐα δεν διαφοροποιεί αξιολογικά τους ανθρώπους»...

Στ.Γιαγκάζογλου, Συμβούλου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Διευθυντού του Περιοδικού Ίνδικτος

ΣΥΣΤΑΣΗ 1720 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Περίληψη

Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση επαναβεβαιώνει ότι η θρησκεία κάθε ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος να μην έχει καμιά θρησκεία, είναι αυστηρά προσωπικό θέμα. Παρόλα αυτά πολλές καταστάσεις κρίσεως έχουν τις βαθιές τους ρίζες σε πολιτιστικές και θρησκευτικές εντάσεις. Η γνώση των θρησκειών είναι ένα ολοκληρωμένο κομμάτι γνώσης της Ιστορίας του ανθρωπίνου γένους και των πολιτισμών. Συνολικά διαφοροποιείται από την πίστη σε μια ιδιαίτερη θρησκεία και την τήρησή της.

Ως εκ τούτου η καλή γενική γνώση των θρησκειών είναι ουσιώδης για την καλλιέργεια κοινωνικής ανοχής και την καλύτερη λειτουργία του δημοκρατικού τρόπου ζωής. Η εκπαίδευση πρέπει να προμηθεύει τα απαραίτητα εργαλεία για την καταπολέμηση της άγνοιας, των στερεοτύπων και των παρεξηγήσεων σχετικά με τις θρησκείες.

Η Συνέλευση συνιστά όπως η επιτροπή των Υπουργών εξετάσει για παράδειγμα πιθανές προσεγγίσεις διδασκαλίας των θρησκειών στην Α/θμια και Β/θμια εκπαίδευση μέσω βασικών μοντέλων, τα οποία θα μπορούσαν να προσαρμοστούν

στα ποικίλα εκπαιδευτικά συστήματα. Συνιστά επίσης να προωθήσουν στην εισαγωγική και ενδουπηρεσιακή επιμόρφωση των διδασκόντων τις θρησκευτικές σπουδές και οραματίζεται την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου εκπαίδευσης εκπαιδευτικών για την συγκριτική σπουδή των θρησκειών.

1. Σχέδιο Σύστασης

1. Η Κοινοβουλευτική Συνέλευση επιβεβαιώνει με έμφαση, ότι η θρησκεία κάθε ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος στην αθεία, είναι αυστηρά προσωπικό θέμα. Αυτό βέβαια δεν είναι αντίθετο προς την άποψη ότι η καλή γενική γνώση των θρησκειών έχει ως αποτέλεσμα την κοινωνική ανοχή, η οποία αποτελεί στοιχείο καλής λειτουργίας του δημοκρατικού τρόπου ζωής.

2. Στη σύστασή της περί θρησκείας και δημοκρατίας η Συνέλευση υποστηρίζει: «Η σύγχρονη κοινωνία αντιμετωπίζει προβλήματα, όπως οι μισαλλόδοξες φονταμενταλιστικές κινήσεις, οι τρομοκρατικές ενέργειες, η ξενοφοβία, οι εθνικές συγκρούσεις, που έχουν και μια θρησκευτική πλευρά»

3. Σε πολλές οικογένειες η γνώση των θρησκειών αποδυναμώνεται, όλο και πιο πολλοί νέοι άνθρωποι στερούνται κατάλληλης υποστήριξης για να κατανοήσουν τις κοινωνίες στις οποίες ζουν και άλλες τις οποίες θα γνωρίσουν.

4. Τα μέσα – έντυπα και οπτικοακουστικά – μπορεί να έχουν ένα σημαντικό θετικό πληροφοριακό ρόλο. Μερικά εντούτοις, ειδικότερα εκείνα που επιδιώκουν πλατειά δημοσιότητα, πολύ συχνά επιδεικνύουν μια λυπηρή άγνοια των θρησκειών, όπως φαίνεται για παράδειγμα με το συχνά απερίσκεπτο παραλληλισμό του Ισλάμ με συγκεκριμένα φονταμενταλιστικά και ριζοσπαστικά κινήματα.

5. Η πολιτική και η θρησκεία θα έπρεπε να μένουν χωρισμένες. Εντούτοις δημοκρατία και θρησκεία δεν πρέπει να είναι ασύμβατες. Στη πράξη πρέπει να είναι βασικοί εταίροι. Με κατάλληλο χειρισμό των κοινωνικών προβλημάτων, οι δημόσιες αρχές μπορούν να εξαλείψουν πολλές από τις καταστάσεις που μπορούν να οδηγήσουν σε θρησκευτικούς εξτρεμισμούς.

6. Βασικός είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης στην καταπολέμηση της άγνοιας, των στερεοτύπων και των παρανοήσεων σχετικά με τις θρησκείες. Οι κυβερνήσεις πρέπει επίσης να ενεργοποιηθούν ώστε να εγγυώνται την ελευθερία της συνείδησης και της θρησκευτικής έκφρασης, να αναπτύσσουν την εκπαίδευση στις θρησκείες, να ενισχύουν τον διάλογο με και μεταξύ των θρησκειών και να προωθούν την πολιτιστική και κοινωνική έκφραση των θρησκειών.

7. Το σχολείο αποτελεί ισχυρό συστατικό της εκπαίδευσης, αφού έχει ως στόχο την καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος στους μελλοντικούς πολίτες και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Το γεγονός αυτό θέτει τα θεμέλια για μια συμπεριφορά ανοχής. Διδάσκοντας στα παιδιά την ιστορία και την φιλοσοφία των κύριων θρησκειών με σύνεση, αντικειμενικότητα και με σεβασμό προς τις αρχές της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το σχολείο θα καταπολεμήσει αποτελεσματικά τον φανατισμό. Η κατανόηση της ιστορίας των πολιτικών συγκρούσεων, που έγιναν στο όνομα της θρησκείας είναι ουσιώδης.

8. Η γνώση των θρησκειών αποτελεί θεμελιώδες τμήμα της ιστορίας της ανθρωπότητας και του πολιτισμού. Είναι εντελώς διαφορετική από την πίστη σε μια ιδιαίτερη θρησκεία και την υπακοή σ' αυτήν. Ακόμη και σε χώρες όπου μια θρησκεία σαφώς υπερισχύει πρέπει να διδάσκονται οι αρχές όλων των θρησκειών, και να μην ευνοείται η μία, ούτε να ενισχύεται ο προσηλυτισμός.

9. Στην Ευρώπη υπάρχει ποικιλία καταστάσεων. Γενικά τα συστήματα εκπαίδευσης – και ειδικά τα δημόσια σχολεία στα λεγόμενα κοσμικά κράτη – αφιερώνουν αρκετούς πόρους για τη διδασκαλία των θρησκειών ή – στις χώρες όπου υπάρχει μια επίσημη θρησκεία και στα εκπαιδευτικά ομολογιακά ιδρύματα – η διδασκαλία εστιάζεται σε μια μόνο θρησκεία. Μερικές χώρες έχουν απαγορεύσει τη μεταφορά και την ανάρτηση θρησκευτικών συμβόλων στα σχολεία.

10. Δυστυχώς σε όλη την Ευρώπη υπάρχει έλλειψη εκπαιδευτικών που διαθέτουν τα προσόντα να προσφέρουν συγκριτική διδασκαλία διαφορετικών θρησκειών. Έτσι πρέπει να ιδρυθεί ένα Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο εκπαίδευσης εκπαιδευτικών γι' αυτή την ανάγκη.

11. Το Συμβούλιο της Ευρώπης αποδίδει στην εκπαίδευση αυτή ρόλο-κλειδί για την οικοδόμηση μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Όμως δεν έχει μέχρι τώρα δοθεί η δέουσα προσοχή στη μελέτη των θρησκειών στα σχολεία.

12. Η Συνέλευση παρατηρεί επιπλέον ότι οι τρεις μονοθεϊστικές θρησκείες της Βίβλου έχουν κοινή καταγωγή (Αβραάμ) και μοιράζονται πολλές αξίες με άλλες θρησκείες και ότι οι αξίες αυτές που υποστηρίζονται από το Συμβούλιο της Ευρώπης τροφοδοτούνται από τις παραπάνω αξίες.

13. Επομένως η Συνέλευση συνιστά όπως το Συμβούλιο των υπουργών:

13.1 εξετάσει τις δυνατές προσεγγίσεις της διδασκαλίας των θρησκειών στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο-Λύκειο για παράδειγμα μέσω βασικών μοντέλων τα οποία ακολούθως θα μπορέσουν να προσαρμοστούν στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα.

13.2 να προωθήσει την εισαγωγική και ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε θρησκευτολογικές σπουδές με σεβασμό στις αρχές που διατυπώθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους

13.3 να οραματιστεί την ίδρυση ενός Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου κατάρτισης εκπαιδευτικών για συγκριτική μελέτη των θρησκειών.

14. Η Συνέλευση επίσης συνιστά όπως το συμβούλιο των υπουργών ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών να εξασφαλίσουν ότι οι θρησκευτολογικές σπουδές διδάσκονται στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δημόσια εκπαίδευση, στη βάση των ακόλουθων κριτηρίων και συγκεκριμένα:

14.1 Ο σκοπός αυτής της εκπαίδευσης πρέπει να κάνει τους μαθητές να ανακαλύπτουν τις θρησκείες γνωρίζοντας τη δική τους και αυτή των γειτονικών χωρών, να τους κάνει να αντιληφθούν ότι καθένας έχει το ίδιο δικαίωμα με όλους να πιστεύει ότι η θρησκεία του είναι «η αληθινή πίστη» και ότι η διαφορετική θρησκεία ή η αθεΐα δεν διαφοροποιεί αξιολογικά τους ανθρώπους

14.2 Πρέπει να περιλαμβάνει με πλήρη αμεροληψία την Ιστορία των κύριων θρησκειών καθώς επίσης και του δικαιώματος στην αθεΐα

14.3 Πρέπει να προμηθεύει τους νέους ανθρώπους με εκπαιδευτικά εργαλεία ώστε να είναι αρκετά ασφαλείς στην προσέγγιση οπαδών μιας φανατικής θρησκευτικής πρακτικής

14.4 Δεν πρέπει να υπερβαίνει τα σύνορα μεταξύ του πολιτιστικού και του λατρευτικού στοιχείου, ακόμη και όταν αφορά μια επίσημη θρησκεία. Δεν έχει ως στόχο να εμπνέει μια πίστη αλλά να κάνει τους μαθητές να κατανοούν γιατί οι θρησκείες αποτελούν πηγές της πίστης για εκατομμύρια ανθρώπους.

14.5 Οι εκπαιδευτικοί των θρησκειών πρέπει να έχουν ιδιαίτερη κατάρτιση. Πρέπει να είναι διδάσκαλοι του πολιτισμού και των γραμμάτων. Εντούτοις, μπορούν να γίνουν υπεύθυνοι γι' αυτήν την εκπαίδευση όντας ειδικευμένοι σε ένα άλλο γνωστικό αντικείμενο.

14.6 Το κράτος πρέπει να φροντίζει την κατάρτιση των εκπαιδευτικών και να εκδίδει τα εγχειρίδια τα οποία πρέπει να προσαρμοστούν στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας και στην ηλικία των μαθητών.

ii. Ποικίλα μοντέλα Μαθημάτων

Με τη σχολική μας θρησκευτική εκπαίδευση:

- **Καλλιεργούμε τη θρησκευτική μας αυτοσυνειδησία**
- **Ανοιγόμαστε και κατανοούμε τη θρησκευτική ταυτότητα των άλλων**
- **Εκπαιδευόμαστε στον σεβασμό και στον διάλογο με τον θρησκευτικά και πολιτιστικά «άλλον»**

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Τα Μαθήματα των Θρησκευτικών (ΜΘ) στα σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ομολογιακά ΜΘ	Μη ομολογιακά ΜΘ
1. Αυστρία	1. Αγγλία
2. Βέλγιο	2. Δανία
3. Β. Ιρλανδία	3. Εσθονία
4. Βουλγαρία	4. Ουαλία
5. Γερμανία	5. Σκωτία
6. Ελλάδα	6. Σλοβενία
7. Ιρλανδία	7. Σουηδία
8. Ισπανία	
9. Ιταλία	
10. Κύπρος	
11. Λετονία	
12. Λιθουανία	
13. Λουξεμβούργο	
14. Μάλτα	
15. Ολλανδία	
16. Ουγγαρία	
17. Πολωνία	
18. Πορτογαλία	
19. Ρουμανία	
20. Σλοβακία	
21. Τσεχία	
22. Φινλανδία	

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ο αριθμός των ομολογιακών ΜΘ στα σχολεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ένα ομολογιακό ΜΘ στο σχολείο	Περισσότερα του ενός ομολογιακά ΜΘ (διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων) στο σχολείο
1. Β. Ιρλανδία	1. Αυστρία (13)
2. Βουλγαρία	2. Βέλγιο (6)
3. Ελλάδα	3. Γερμανία (5)
4. Ιρλανδία	4. Ισπανία (4)
5. Ιταλία	5. Λετονία (5)
6. Κύπρος	6. Λιθουανία (2)
7. Λουξεμβούργο	7. Ολλανδία
8. Μάλτα	8. Ουγγαρία (3)
	9. Πολωνία
	10. Πορτογαλία
	11. Ρουμανία(4)
	12. Σλοβακία (13)
	13. Τσεχία
	14. Φινλανδία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Η ευθύνη των ομολογιακών ΜΘ στις χώρες της Ευρώπης

Ευθύνη της πολιτείας	Ευθύνη των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων	Ευθύνη πολιτείας – θρησκευτικών κοινοτήτων (σε συνεργασία)
1. Βουλγαρία 2. Ελλάδα 3. Κύπρος	1. Βέλγιο 2. Β. Ιρλανδία 3. Ιρλανδία 4. Ιταλία 5. Λουξεμβούργο 6. Μάλτα 7. Ουγγαρία 8. Πολωνία 9. Πορτογαλία 10. Σλοβακία 11. Τσεχία	1. Αυστρία 2. Γερμανία 3. Ισπανία 4. Λετονία 5. Λιθουανία 6. Ρουμανία 7. Φινλανδία

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Η υποχρεωτικότητα των ομολογιακών ΜΘ της Ευρώπης

Υποχρεωτικό (με δυνατότητα απαλλαγής)	Προαιρετικό / υποχρεωτικό*	Προαιρετικό
1. Αυστρία 2. Β. Ιρλανδία 3. Γερμανία 4. Ελλάδα 5. Κύπρος 6. Ιρλανδία 7. Ρουμανία 8. Φινλανδία	1. Βέλγιο 2. Βουλγαρία 3. Ισπανία 4. Λετονία 5. Λιθουανία 6. Λουξεμβούργο 7. Ολλανδία 8. Πορτογαλία 9. Σλοβακία	1. Ιταλία 2. Μάλτα 3. Ουγγαρία 4. Πολωνία 5. Τσεχία

* Ο μαθητής αφού επιλέξει υποχρεούται να παρακολουθήσει το επιλεγμένο ΜΘ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Τα εναλλακτικά μαθήματα στα ευρωπαϊκά ΜΘ

Χ ω ρ ί ς εναλλακτικό μάθημα	Μ ε εναλλακτικό μάθημα
1. Β. Ιρλανδία	1. Αυστρία
2. Βουλγαρία	2. Βέλγιο
3. Ελλάδα	3. Γερμανία
4. Ιρλανδία	4. Ισπανία
5. Ιταλία	5. Λετονία
6. Κύπρος	6. Λιθουανία
7. Μάλτα	7. Λουξεμβούργο
8. Ολλανδία	8. Πολωνία
9. Ουγγαρία	9. Πορτογαλία
10. Ρουμανία	10. Σλοβακία
11. Τσεχία	11. Φινλανδία

i) Στη χαρτογράφηση των ευρωπαϊκών ΜΘ διαπιστώνουμε πως πράγματι οι 22 από τις 29 ευρωπαϊκές χώρες αναπτύσσουν ομολογιακό ΜΘ ενώ μόνον 7 μη ομολογιακό (ΠΙΝΑΚΑΣ 1). Ωστόσο χρειάζεται να προσέξουμε (ΠΙΝΑΚΑΣ 2) ότι στις περισσότερες απ' αυτές η δυνατότητα οργάνωσης ομολογιακού ΜΘ προσφέρεται όχι αποκλειστικά σε μία θρησκεία/ομολογία, αλλά σε όλες τις επίσημα αναγνωρισμένες θρησκευτικές κοινότητες. Έτσι στη Γερμανία λ.χ., καθώς το δικαίωμα αυτό εκχωρείται σε 5 θρησκευτικές κοινότητες, διαπιστώνουμε ότι στο γερμανικό σχολείο μπορούν να οργανώνονται 5 ΜΘ διαφορετικών θρησκειών/ομολογιών. Συνολικά λοιπόν οι 14 από τις 22 «ομολογιακές» χώρες προσφέρουν περισσότερα του ενός ομολογιακά ΜΘ. Κι αυτήν ακριβώς τη διάσταση της «ομολογιακότητας» χρειάζεται να επισημάνουμε, καθώς μ' αυτήν το κράτος προσφέροντας τη δυνατότητα στις διάφορες θρησκευτικές κοινότητες να οργανώνουν το δικό τους (ομολογιακό) ΜΘ εκφράζει τη διασφάλιση της κρατικής ουδετερότητας και τον σεβασμό της ατομικής θρησκευτικής ελευθερίας του κάθε πολίτη. Από την άλλη μεριά, οι 8 χώρες που προσφέρουν μόνον 1 ομολογιακό ΜΘ (ανάμεσά τους και η Ελλάδα) είναι οι χώρες με ισχυρή παρουσία της «κρατικής, επίσημης θρησκείας» και ήδη σε κάποιες απ' αυτές (π.χ. ακόμη και στη Β. Ιρλανδία όπου υπάρχουν σκληρές θρησκευτικές αντιπαραθέσεις και μεγάλη ένταση μεταξύ των θρησκευτικών και κοσμικών επιδράσεων στην εκπαίδευση) έχει αρχίσει να αναπτύσσεται εκτεταμένος θρησκευοπαιδαγωγικός διάλογος για μια πιο διευρυμένη θρησκευτική εκπαίδευση .

ii) Είναι γεγονός ότι την ευθύνη των ομολογιακών ευρωπαϊκών ΜΘ (σχετικά με τα Αναλυτικά Προγράμματα, το διδακτικό υλικό, τους δασκάλους κ.ά.) την έχουν οι θρησκευτικές κοινότητες – σε συνεργασία συνήθως με το κράτος (ΠΙΝΑΚΑΣ 3). Ωστόσο αυτή η εμπλοκή των θρησκευτικών κοινοτήτων στην εκπαίδευση θεωρείται περισσότερο ως υπηρεσία στην κοινωνία και ως ένα πεδίο στενής συνεργασίας με την πολιτεία παρά ως μέσο καλλιέργειας πίστης, κατήχησης ή εθνικής ταυτότητας. Έτσι βλέπουμε λ.χ. στην Αυστρία, το ομολογιακό ΜΘ να θεωρείται μεν στα πλαίσια της συνευθύνης πολιτείας – θρησκευτικών κοινοτήτων για την οργάνωση της σχολικής θρησκευτικής εκπαίδευσης αλλά η «ομολογιακότητα» να μην αναφέρεται σε κάποιο αναμενόμενο αποτέλεσμα (ενστάλαξη ή ενδυνάμωση πίστης). Γι' αυτό και η Αυστρία δίνει τη δυνατότητα οργάνωσης έως και 13 ΘΜ! Ομολογιακό ΜΘ με την αποκλειστική ευθύνη της πολιτείας έχουν μόνον η Ελλάδα, η Κύπρος και η Βουλγαρία.

iii) Ως προς τα περιεχόμενα του ΜΘ πράγματι τα ομολογιακά κινούνται στα όρια μιας και μοναδικής θρησκευτικής παράδοσης – συχνά μάλιστα αυτής που από το κράτος ορίζεται ως «επικρατούσα» (π.χ. στην Ιρλανδία ο Καθολικισμός). Ωστόσο κι εδώ χρειάζεται προσοχή, καθώς στα πρόσφατα στοιχεία που δίνουν οι ίδιες οι χώρες διαπιστώνουμε πως και σε κατεξοχήν ομολογιακά ΜΘ (π.χ. Ιταλία, Ισπανία) παρατηρείται πραγματικό άνοιγμα στη γνωριμία και διδασκαλία των παγκόσμιων θρησκειών και στον διάλογο.

iv) Τα «καυτά» ζητήματα (διαποτισμού, παραβίασης θρησκευτικής συνείδησης κ.ά.) που αναπόφευκτα προκύπτουν στα όρια της ομολογιακής θρησκευτικής εκπαίδευσης φαίνεται να αντιμετωπίζονται με την προαιρετικότητα. Έτσι σε κανένα από τα 22 ομολογιακά ΜΘ δεν μπορούμε να αναγνωρίσουμε απόλυτη υποχρεωτικότητα (ΠΙΝΑΚΑΣ 4). Σε όλα διαπιστώνεται προαιρετικότητα κάποιου τύπου (είτε με τη δυνατότητα απαλλαγής ή εξαίρεσης είτε με την επιλογή εναλλακτικού μαθήματος). Ειδικότερα ως προς τα εναλλακτικά μαθήματα (ΠΙΝΑΚΑΣ 5) είναι ενδιαφέρον να επισημάνουμε ότι οι χώρες που προσφέρουν εναλλακτικό μάθημα είναι αυτές που παρέχουν τη δυνατότητα οργάνωσης ΜΘ σε πολλές θρησκευτικές κοινότητες, άρα οι χώρες όπου είναι βαθύτατα εμπεδωμένη η διαφύλαξη του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας! Εναλλακτικό μάθημα επίσης υπάρχει σε χώρες με ισχυρή την παρουσία της Καθολικής Εκκλησίας (Ισπανία, Πορτογαλία, Πολωνία).

v) Καθώς η ευρωπαϊκή θρησκευτική εκπαίδευση προβάλλει ως ένα αρκετά πολυεπίπεδο ζήτημα, κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη και υπεύθυνη να επιλέξει τον χαρακτήρα και τις κατευθύνσεις της σχολικής θρησκευτικής εκπαίδευσης που αναπτύσσει. Και είναι φυσικό ότι αυτή η επιλογή σχετίζεται στενάτα με τη συνάφειά της (context): πολιτικοί λόγοι, το θρησκευτικό τοπίο της χώρας, ο ρόλος και οι αξίες της θρησκείας στη συγκεκριμένη κοινωνία, η δομή και η ιστορία του εκπαιδευτικού συστήματος, η εκπαιδευτική πολιτική. Έτσι στις χώρες του τέως υπαρκτού σοσιαλισμού (π.χ. Βουλγαρία, Εσθονία) φαίνεται «φυσικό» το ομολογιακό ΜΘ να επιχειρεί να συνεισφέρει στη διαμόρφωση ταυτότητας – και μάλιστα εθνικής. Ταυτόχρονα ωστόσο είναι απόλυτα φυσικό, αυτός ο όρος ταύτισης εθνικής-θρησκευτικής ταυτότητας να υπερβαίνεται σε δημοκρατικά κράτη τα οποία – έχοντας από χρόνια ελεύθερα αναπτύξει σχολική θρησκευτική εκπαίδευση – ό,τι επιχειρούν σήμερα είναι η διεύρυνση και ο εμπλουτισμός της (π.χ. Γερμανία, Ισπανία)...

Όλγα Γριζοπούλου

Το μάθημα των Θρησκευτικών είναι ενταγμένο στην παρεχόμενη από την Ελληνική Πολιτεία εκπαίδευση και υπηρετεί τους γενικούς σκοπούς της παιδείας, σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους Νόμους. Όπως όλα τα μαθήματα του ελληνικού σχολείου, έχει ως στόχο τη διαμόρφωση ελεύθερων και υπεύθυνων πολιτών, συμβάλλοντας με τις γνώσεις που παρέχει στην κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών, μέσα από τη γνωριμία του Χριστιανισμού, κατ' εξοχήν της Ορθοδοξίας αλλά και με την ενημέρωση και σπουδή και των άλλων ανά τον κόσμο θρησκευμάτων. Στοχεύει, ακόμη, στην καλλιέργεια του ήθους και της προσωπικότητας των μαθητών, στο σεβασμό και τη συνύπαρξη με τη θρησκευτική ετερότητα, στην έμπρακτη αλληλεγγύη. ...στις προτάσεις του Χριστιανισμού στο σύγχρονο κόσμο για τη συνοχή του αλλά και στην ποιότητα της ζωής. στην

ευαισθητοποίηση και έμπρακτη θέση των μαθητών απέναντι στο σύγχρονο κοινωνικό προβληματισμό, επισημαίνοντας τον υπερφυλετικό, υπερεθνικό και οικουμενικό χαρακτήρα του χριστιανικού μηνύματος. στην αντίληψη για την πολυπολιτισμική, πολυφυλετική και πολυθρησκευτική δομή των συγχρόνων κοινωνιών και, τέλος, στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για διαχριστιανική και διαθρησκευτική επικοινωνία.

Στ. Γιαγκάζογλου, Το θρησκευτικό μάθημα μεταξύ παράδοσης και εκσυγχρονισμού. Προς μία νέα και διευρυμένη θεώρηση της φυσιογνωμίας του μαθήματος των θρησκευτικών στο ελληνικό δημόσιο σχολείο

Χωρίς γνώσεις για τη θρησκεία, μπορεί να υπάρχει μόνο λίγη πραγματική γνώση από τη θρησκεία σχετική με τον εαυτό κάποιου, την κοινότητά του και τις κοινότητες των άλλων. Σ' αυτή την περίπτωση, οι γνώσεις θα βασίζονταν σε περιορισμένη γνώση και κατανόηση. Παρομοίως, οι γνώσεις περί της θρησκείας είναι καθ' εαυτές ανεπαρκείς για να παράγουν το είδος των σπουδαίων στάσεων που χρειάζεται η κοινότητα και η κοινωνική συνοχή σε μια πολυθρησκευτική κοινωνία. Ο ορισμός της ενσυναίσθησης και της αξιολόγησης, όπως τον προσδιόρισε ο Αρχιεπίσκοπος του Καντέμπουρι «να παίρνει κάποιος στα σοβαρά τη σοβαρότητα των άλλων και να την εξετάζει σε σχέση με ό,τι ο ίδιος τηρεί με σοβαρότητα», μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη, αν ό,τι μαθαίνει κάποιος για τους άλλους εφαρμόζεται στη ζωή και στην κοινότητα. Το να εκτιμά κάποιος την ετερότητα στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες, το να μαθαίνει να συμβιώνει και να χαιρείται τη διαφορά, το να επικοινωνεί και να διαλέγεται με τους άλλους, πρέπει να στηρίζεται γερά στη γνώση και την κατανόηση. Όμως αυτό πραγματοποιείται όταν η γνώση και η κατανόηση χρησιμοποιούνται για να προκληθούν ερωτήσεις σχετικά με τη συνάφεια και την σπουδαιότητά της.

Σκοπός του μαθήματος είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς μαθησιακού περιβάλλοντος όπου εκτιμάται η αξία όλων των μαθητών, των πολιτισμών, των θρησκειών και των ταυτοτήτων τους και όπου οι μαθητές έχουν την κοινή αίσθηση του ανήκουν στην κοινότητα... Θρησκεία και ταυτότητα πάνε μαζί, και το ασφαλές περιβάλλον επιτρέπει στους μαθητές να μετέχουν σε έναν αμφίδρομο, ενεργητικό διάλογο όπου η πίστη τόσο των ιδίων όσο και των άλλων μπορεί και χαιρεί εκτίμησης. Η παροιμία "Το μυαλό μας είναι σαν αλεξίπτωτο: δουλεύει μόνον όταν είναι ανοικτό" είναι πολύ σημαντική εδώ. ... Η θρησκευτική εκπαίδευση δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να ανακαλύψουν έναν ευρύτερο κόσμο, να τον ερευνήσουν και να τον βιώσουν. Πρέπει να τεθούν όρια για το σεβασμό και την εμπιστευτικότητα κοινά για όλους. Είναι σημαντικό να αποφεύγεται η πρακτική όπου οι μεγάλοι εφαρμόζουν ιδέες «για το καλό» των παιδιών, χωρίς να κατανοούν τα παιδιά ή να συμφωνούν ότι αυτές είναι οι καλύτερες.

Θρησκευτική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση: ένα βοήθημα για τα σχολεία, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2007

...κατά βάση χριστιανικές αρχές, όπως είναι η ανοικτότητα, η νηφαλιότητα, η οικουμενικότητα, η αποδοχή και ο σεβασμός του άλλου και του πολιτισμού του, η

ειρηνική συνύπαρξη, ο διάλογος, η ελευθερία κ.ά, θα πρέπει να οδηγήσουν το θρησκευτικό μάθημα (Θ.Μ.) σε μια εκ των ένδον αναπροσαρμογή του απέναντι στην πολιτισμική και θρησκευτική ετερότητα... Συγκεκριμένα το Θ.Μ. :

... να συνδεθεί με το χαρακτήρα της παιδείας και του πολιτισμού, ώστε να προσλάβει καθολική παιδευτική αξία και νομιμοποίηση... να συνδεθεί με τα σύγχρονα υπαρξιακά και κοινωνικά προβλήματα, να συναντήσει με σεβασμό και κατανόηση τον άλλο στο πρόσωπο του ετερόδοξου, του ετερόθρησκου, του αδιάφορου, του άθεου... να μην μετατραπεί άκριτα σε ένα ασπόνδυλο και άνευρο θρησκευολογικό μάθημα, να συνδεθεί κατάλληλα με την συνέχεια και την παράδοση του ελληνικού πολιτισμού ...να ανταποκρίνεται στις ανάγκες μιας ελεύθερης πλουραλιστικής δημοκρατικής κοινωνίας ... να μην έχει απλώς πληροφοριακό και ενημερωτικό χαρακτήρα αλλά να συζητά διαλεκτικά τα καίρια προβλήματα του κόσμου, του ανθρώπου και της κοινωνίας του στα όρια της ελευθερίας και του αλληλοσεβασμού... να προβάλλει το οικουμενικό πνεύμα της Ορθοδοξίας και όχι τους ποικίλους εθνοφυλετισμούς της... να χρησιμοποιηθεί η μεθοδολογία της διαθεματικότητας, σε σχέση με τα άλλα μαθήματα του σχολείου, και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικότητας και πολυθρησκευτικότητας.

Στ. Γιαγκάζογλου, Το μάθημα των θρησκευτικών στη δημόσια εκπαίδευση.
Φυσιογνωμία, σκοποί, περιεχόμενο, νέα βιβλία, διαθεματική προσέγγιση, ευρωπαϊκή προοπτική, θεολογία της ετερότητας

* * *